

27.02.2018

Salaista tiedonhankintaa koskeva kertomus vuodelta 2017

Arvoisa Eduskunnan oikeusasiamies

Sisäministeriö toimittaa ohessa pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 65 §:n 2 momentissa, poliisilain (872/2011) 5 luvun 63 §:n 2 momentissa ja esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta annetun valtioneuvoston asetuksen (122/2014) 22 §:ssä tarkoitetun vuosittaisen kertomuksen salaisten pakkokeinojen sekä salaisten tiedonhankintakeinojen ja niiden suojaamisen käytöstä ja valvonnasta.

Muita poliisiyksiköjä kuin suojelupoliisia koskeva kertomus (POL-2018-3943) ja sen salainen osio on laadittu Poliisihallituksessa. Kyseinen kertomus toimii samalla yllä mainituissa lainkohdissa tarkoitettuna sisäministeriön kertomuksena eduskunnan oikeusasiamiehelle. Suojelupoliisia koskeva salassa pidettävä kertomus toimitetaan erikseen.

Poliisijohtaja Petri Knappe

Neuvotteleva virkamies Heli Heikkola

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Sisäministeriö 27.02.2018 klo 15:41. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Liitteet	Poliisihallituksen kertomus sisäministeriölle poliisin salaisesta tiedonhankinnasta ja sen valvonnasta POL-2018-3943 ja kertomuksen salassa pidettävä osio (2 s.), suojautaso III
Jakelu	Eduskunnan oikeusasiamies Poliisihallitus
Tiedoksi	Sisäministeri Kai Mykkänen Vt. kansliapäällikkö Jukka Aalto

POLIISIHALLITUKSEN KERTOMUS SISÄMINISTERIÖLLE POLIISIN SALAISESTA TIEDONHANKINNASTA JA SEN VALVONNASTA VUONNA 2017

Sisällysluettelo

Sisällysluettelo	II
1. Yleistä	1
2. Salaisen tiedonhankinnan lukumäärätiedot ja niiden arviointia	2
2.1. Pakkokeinolakiperusteiset telepakkokeinot	2
2.1.1. Yleistä	2
2.1.2. Toteutuneiden telepakkokeinodiaarien lukumäärät	2
2.1.3. Myönnettyjen telepakkokeinovaatimusten ja -lupien lukumäärät	3
2.1.4. Hylättyjen / ei-käytettyjen telepakkokeinovaatimusten lukumäärät	5
2.1.5. Perusterikokset rikoslajeittain	5
2.1.6. Telepakkokeinon kohteena olleiden henkilöiden lukumäärät	8
2.1.7. Telepakkokeinon kohteina olleiden teleliittymien ja -pätelaitteiden lukumäärät	9
2.1.8. Telepakkokeinojen merkityksellisyysarviot	10
2.1.9. Pakkokeinojen käytöstä ilmoittaminen	10
2.1.10. Kuuntelukiellot	11
2.1.11. Ylimääräisen tiedon käyttäminen	11
2.2. Poliisilakiperusteiset telepakkokeinot	11
2.2.1. Yleistä	11
2.2.2. Toteutuneiden telepakkokeinodiaarien lukumäärät	12
2.2.3. Myönnettyjen telepakkokeinovaatimusten/-pätösten lukumäärät	12
2.2.4. Myönnettyjen televalvontalupien / -pätösten lukumäärät	13
2.2.5. Hylättyjen / ei-käytettyjen telepakkokeinovaatimusten lukumäärät	13
2.2.6. Perusterikokset rikoslajeittain	14
2.2.7. Televalvonnan kohteena olleiden henkilöiden lukumäärät	14
2.2.8. Televalvonnan kohteena olleiden liittymien lukumäärät	15
2.2.9. Telepakkokeinojen merkityksellisyysarvio	16
2.2.10. Televalvontakeinojen käytöstä ilmoittaminen	16
2.2.11. Ylimääräisen tiedon käyttäminen	16
2.2.12. Kuuntelukiellot	17
2.2.13. Pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen "kiirepätökset"	17

2.3.	Tiedon tallennusvelvollisuus.....	17
2.3.1.	Yleistä	17
2.3.2.	Takautuva televalvonta, pakkokeinolaki.....	17
2.3.3.	Takautuva televalvonta, poliisilaki.....	18
2.3.4.	Poliisin tiedonsaantioikeuspyynnöt.....	18
2.4.	Poliisi- ja pakkokeinolain mukaiset tarkkailutyypiset keinot.....	19
2.4.1.	Yleistä	19
2.4.2.	Pakkokeinolain mukainen tekninen tarkkailu.....	20
2.4.3.	Poliisilain mukainen tekninen tarkkailu.....	23
2.4.4.	Teknisten tarkkailujen merkityksellisyysarvio	25
2.4.5.	Teknisten tarkkailujen käytön kesto	26
2.5.	Suunnitelmallinen tarkkailu.....	27
2.5.1.	Suunnitelmallisen tarkkailun perusterikokset	27
2.6.	Salaisen pakkokeinon ja tiedonhankintakeinon käytöstä epäilylle ilmoittamiset teknisessä ja suunnitelmallisessa tarkkailussa	28
3.	Poliisi- ja pakkokeinolain mukaiset erityiset salaiset pakkokeinot	28
3.1.	Tietolähdetoiminta ja tietolähteen ohjattu käyttö.....	28
3.2.	Peitet toiminta (myös tietoverkossa).....	29
3.3.	Valeosto (myös tietoverkossa)	29
3.4.	Valvottu läpilasku	30
3.5.	Salaisen tiedonhankinnan käytön suojaaminen.....	30
4.	Suoritettu laillisuusvalvonta ja valvontahavainnot	30
4.1.	Yleistä	30
4.2.	Poliisihallituksen tarkastushavainnot.....	32
4.2.1.	Yleistä Poliisihallituksen suorittamasta valvonnasta.....	32
4.2.2.	Poliisihallituksen poliisilaitoksissa tekemät havainnot	32
4.2.3.	Poliisihallituksen valtakunnallisessa yksikössä tekemät havainnot.....	35
4.3.	Poliisiyksiköiden tekemät valvontahavainnot.....	35
4.4.	Laillisuusvalvonnallisesti merkitykselliset seikat.....	37
4.4.1.	Oikeudellisten asioiden yksiköt (oikeusyksiköt).....	37
4.4.2.	Salaisten pakkokeinojen asiankäsitelyjärjestelmä (Salpa)	37

4.4.3.	Poliisihallituksen Salpa-määräys	38
4.4.4.	Salaisen tiedonhankinnan seurantaryhmä	38
4.4.5.	Koulutus-, ohjaus- ja selvitystoiminta	38
4.4.6.	Ongelmat / kehittämistarpeet	41
5.	Lopuksi	42

1. Yleistä

Poliisin hallinnosta annetun lain 1 §:n (26.6.2009/497) mukaisesti sisäministeriö on vastannut vuoden 2010 alusta lukien poliisin toimialan ohjauksesta ja valvonnasta sekä erikseen ministeriölle säädettävistä poliisin toimialaan kuuluvista tehtävistä.

Vuonna 2010 toimintansa aloittanut sisäministeriön alainen Poliisihallitus toimii poliisin ylijohtona. Poliisihallituksen tehtävänä on sisäministeriön ohjauksen mukaisesti (poliisin hallintolaki 4 §) muun muassa suunnitella, kehittää, johtaa ja valvoa poliisitoimintaa ja sen tukitoimintoja.

Poliisihallituksen alaisia valtakunnallisia yksiköitä vuonna 2017 olivat keskusrikospoliisi ja Poliisiammattikorkeakoulu. Poliisihallituksen alainen paikallishallintoviranomainen (yksikkö) on poliisilaitos, joita on yksitoista.

Sisäministeriö antaa poliisin salaisen tiedonhankinnan käytöstä ja sen valvonnasta vuosittain kertomuksen, joka toimitetaan eduskunnan oikeusasiamiehelle. Vuosikertomus sisältää muun muassa tilastotietoja tarkasteluvuonna käytetyistä tiedonhankintamenetelmistä. Vuosikertomuksen ja sen sisältämien tilastojen luontiperusteena ovat vuoden 2017 osalta olleet poliisilain (872/2011) 5 luvun 63 § 2 momentti, pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 65 § 2 momentti, valtioneuvoston asetus "esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta" (122/2014) 22 § ja Poliisihallituksen antama määräys "Poliisin salaisen tiedonhankinnan järjestäminen, käyttö ja valvonta" (POL-2014-3305).

Tämä Poliisihallituksen kertomus tiedonhankinnan käytöstä ja sen valvonnasta vuodelta 2017 pitää sisällään pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun salaiset pakkokeinot sekä niiden käytön suojaamiset sekä poliisilain (872/2011) 5 luvun salaiset tiedonhankintakeinot sekä niiden käytön suojaamiset. Kertomuksessa salaisella tiedonhankinnalla tarkoitetaan tiedonhankintaa kohteen tietämättä em. poliisi- ja pakkokeinolain mukaisia valtuuksia käyttäen.

Tämä Poliisihallituksen kertomus sisältää sekä julkisen että salaiseksi turvaluokitellun (LIITE 1) osion. Tietoja selvityksen julkiseen osioon on sisällytetty siinä määrin kuin julkisuuslain säädöksen perusteella on mahdollista.

Valeoston, peitetoiminnan, peitellyn tiedonhankinnan, valvotun läpilaskun, (ohjatun) tietolähdetoiminnan ja harhauttavien tai peiteltyjen rekisterimerkintöjen ja väärrien asiakirjojen käyttämisen ja tarkkojen lukumäärätietojen esiin tuomista julkisessa osiossa rajaavat osaltaan kyseisten keinojen vähäinen määrä, törkeiden rikosten paljastamisen ja selvittämisen keskeneräisyys, taktisten ja teknisten tutkintamenetelmien paljastumisen estäminen sekä toimintaan osallistuneiden turvallisuuden takaaminen. Näistä syistä johtuen em. menetelmien tiedot eivät selvityksen julkisessa osiossa ole yksilöiviä.

Suojelupoliisiin siirryttyä vuoden 2016 alusta suoraan sisäministeriön alaisuuteen on sisäministeriö määräyksessään (SMDno-2015-2174) 21.12.2015 tarkentanut Poliisihallituksen antamaa määräystä "Poliisin salaisen tiedonhankinnan järjestäminen, käyttö ja valvonta" (POL-2014-3305) omalla ohjeistuksellaan siltä osin, että Poliisihallituksen sijaan suojelupoliisi raportoi tiedot suoraan sisäministeriön poliisiosastolle. Edellisen johdosta, suojelupoliisin toimialueensa tiedonhankintavaltuuksien käyttöä, eikä myöskään sen käyttämien toimenpiteiden lukumäärätietoja, ole sisällytetty tähän kertomukseen eikä sen salaiseen liitteeseen.

Salaisten tiedonhankintakeinojen asiankäsittely keskitettiin pääosin 1.11.2004 alkaen keskusrikospoliisin ylläpitämän salaisten tiedonhankintakeinojen asiankäsittelyjärjestelmän (jäljessä Salpa-järjestelmä) kautta tapahtuvaksi. Tämän kertomuksen määrälliset tiedot perustuvat pääosin tästä järjestelmästä keskusrikospoliisilta saatuihin tietoihin.

Poliisiyksiköt (valtakunnalliset yksiköt ja poliisilaitokset) ovat raportoineet Poliisihallitukselle vuoden 2018 alussa salaisen tiedonhankinnan käytöstä ja siihen kohdistuvasta valvonnasta vuoden 2017 osalta. Kertomuksen valmistelijana Poliisihallituksessa on toiminut poliisitarkastaja Klaus Geiger.

Lopuksi todettakoon, että tämän kertomuksen laatimisessa on lainattu tekstiä teoksesta "Esitutkimus ja pakkokeinot" (Helminen, Fredman, Kanerva, Tolvanen, Viitanen), Talentum 2012. Lainauksia on otettu vain tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa.

2. Salaisen tiedonhankinnan lukumäärätiedot ja niiden arviointia

2.1. Pakkokeinolakiperusteiset telepakkokeinot

2.1.1. Yleistä

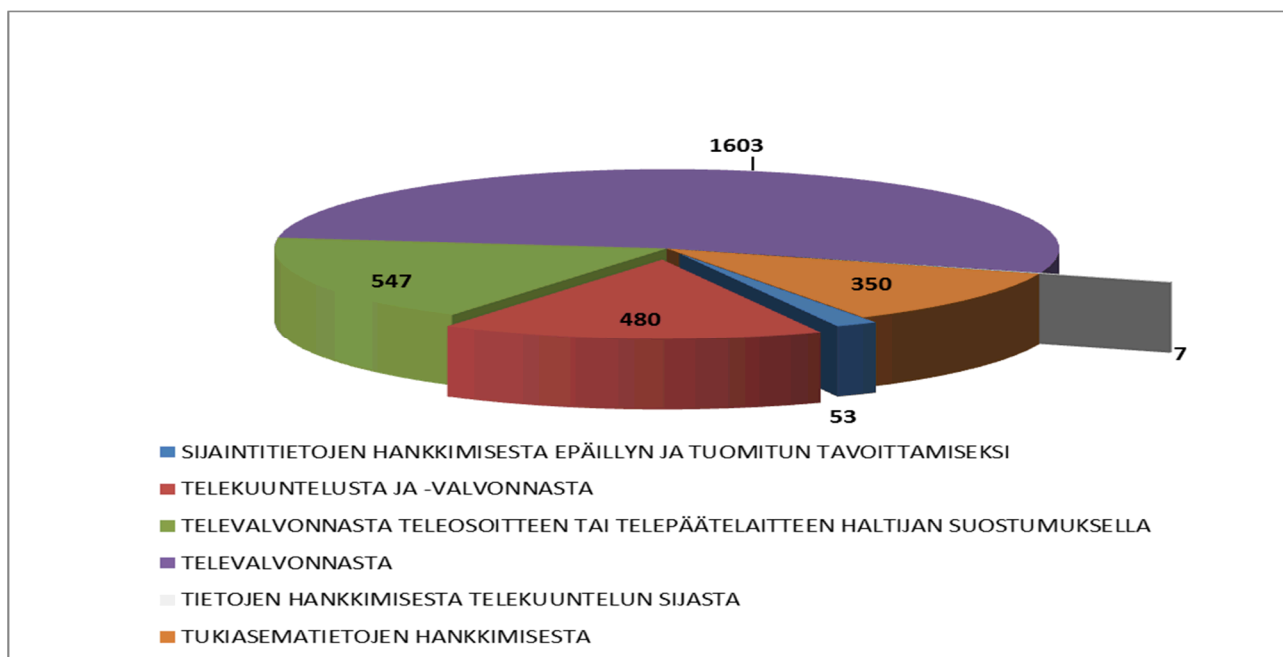
Telepakkokeinoista saadut tiedot on toimitettu keskusrikospoliisin tiedusteluosaston erityisoperaatiot -linjan televiestintäyksiköltä ja sisältää vuoden 2017 tilastot poliisin telepakkokeinoista ja tiedon tallennusvelvollisuudesta.

Tilastot on luotu salaisten pakkokeinojen asianhallintajärjestelmästä (Salpa). Osassa tilastoja on vertailulukuina aiempien vuosien tilastotietoja.

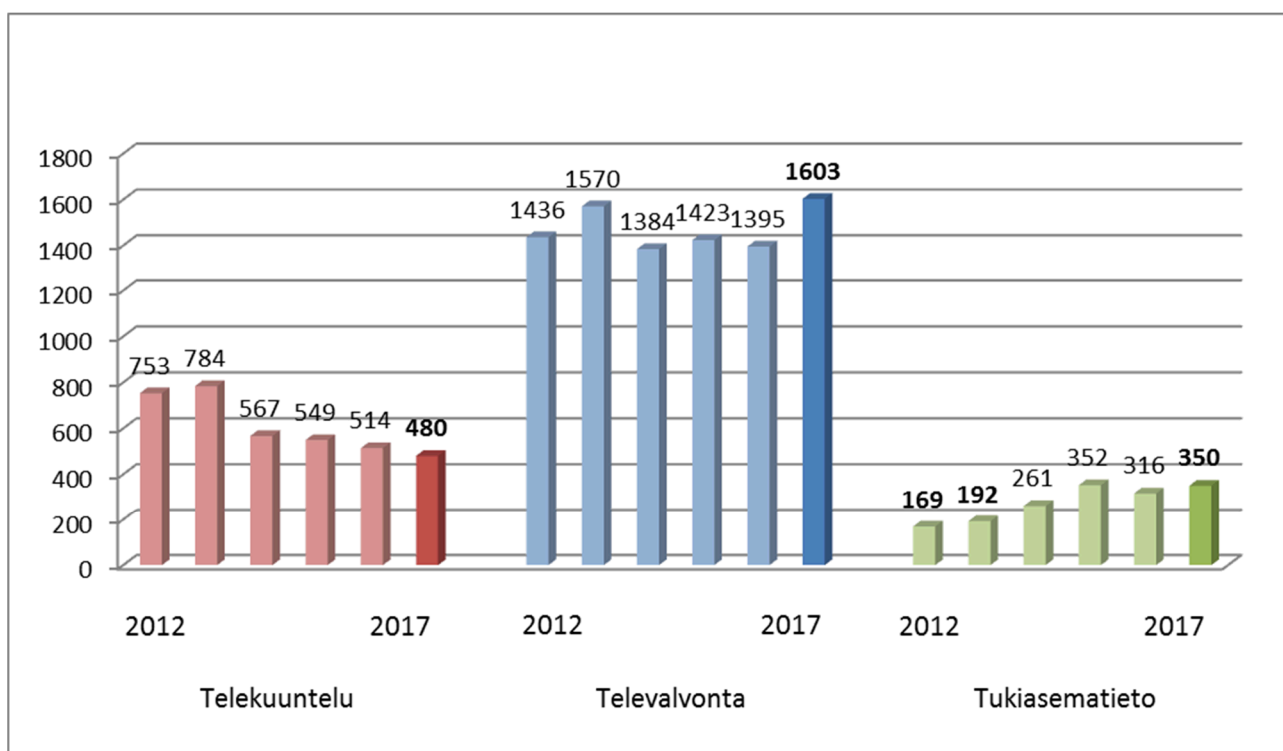
2.1.2. Toteutuneiden telepakkokeinodiaarien lukumäärät

Toteutuneiden telekuuntelu ja -valvontadiaarien määrä on edellisvuosien tapaan edelleen hieman laskenut. Telekuunteludiaarien määrä on jo yli 300 diaaria pienempi kuin huippuvuonna 2013. Osittain tämä voi johtua viestinnän siirtymisestä yhä enenevässä määrin vaihtoehtoisiin viestintätapoihin joihin kohdistetaan muunlaista tiedonhankintaa. Toisena selityksenä voi olla kohdehenkilöiden ulkomaalaisuus ja siihen liittyvä tulkkauksen edellyttämät ulkopuolisten resurssien tarve sekä aika.

Televalvontadiaarien lukumäärä nousi taas uuteen ennätykseensä; se onkin käytetyin telepakkokeino. Yhtenä syynä tähän voidaan pitää sen käyttökelpoisuutta tutkittavasta rikoslajista riippumatta. Televalvonnan suurta määrää selittää myös se, että sen käyttöedellytykset ovat lievemmat kuin telekuuntelussa. Televalvontarikoksien rikoslajianalyysin perusteella (Kaavio 7.) petosrikosten suhteellinen määrä kokonaisuudesta on noussut 5 prosenttiyksikköä. Kasvun syynä ovat mahdollisesti kertomusvuonna ajankohtaisena olleet valepoliisitutkinnat ja muut verkkopetostutkinnat. Erityisesti valepoliisitutkinnan menestyksellinen suorittaminen vaatii suuren määrän televalvontoja kohdistettuna sekä epäillyn että asianomistajan liittyminen.

Kaavio 1. Toteutuneiden telepakkokeinodiaarien lukumäärät

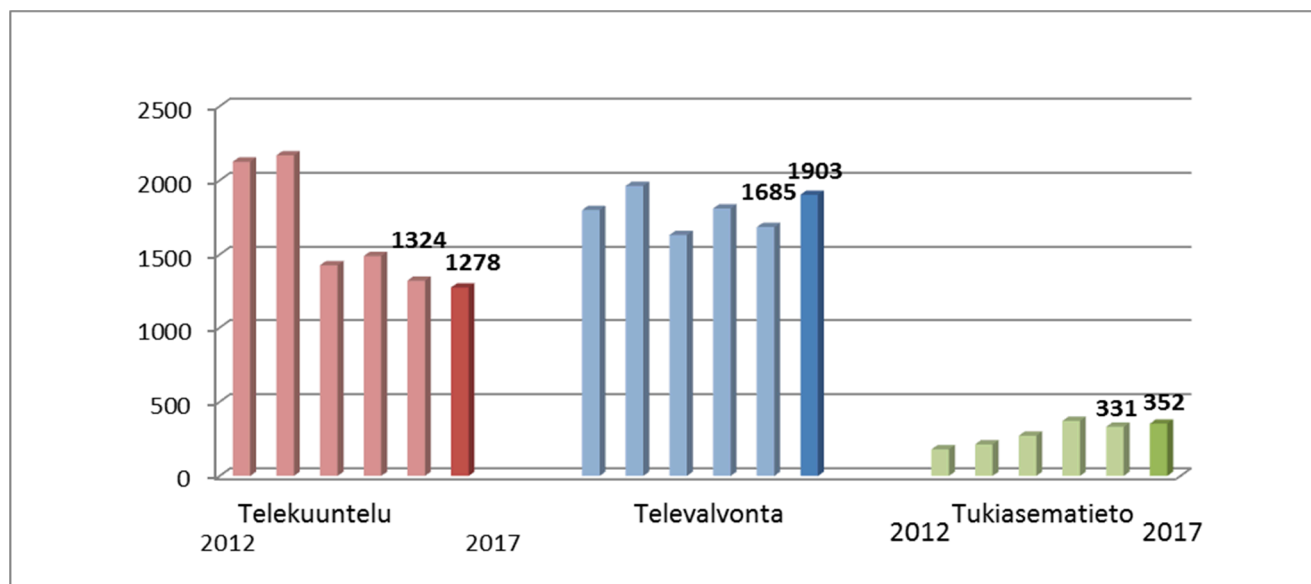
Kaavio 2. Toteutuneiden telepakkokeinodiaarien lukumäärät vuosittain

2.1.3. Myönnettyjen telepakkokeinovaatimusten ja -lupien lukumäärät

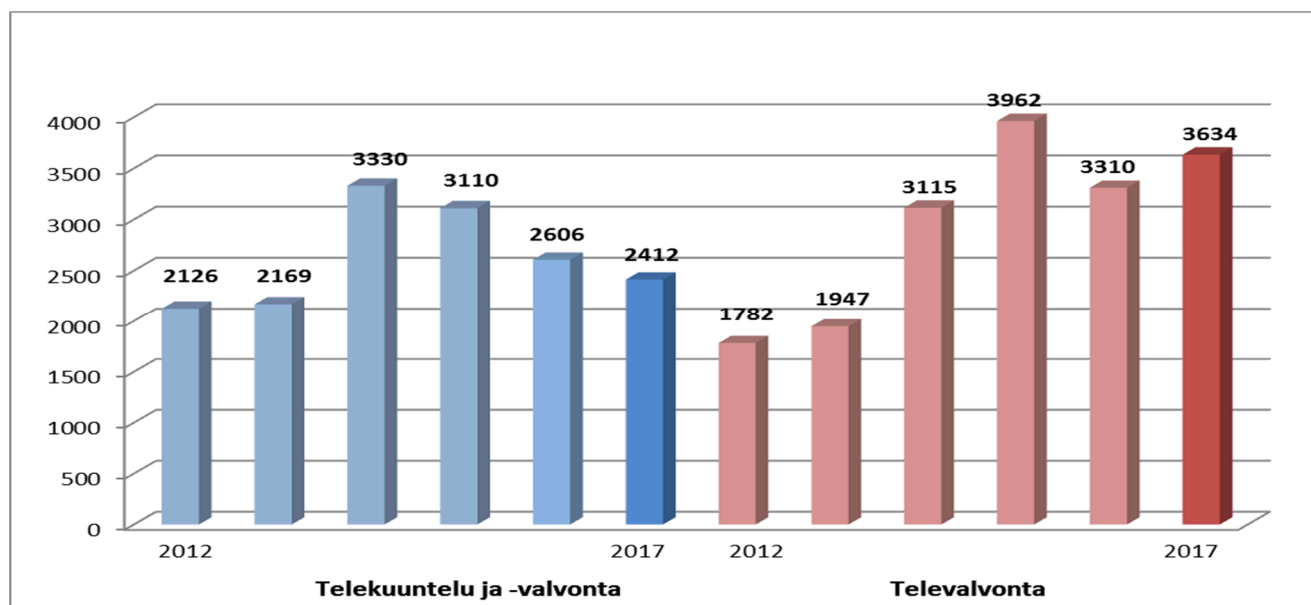
Vuonna 2017 myönnettyjä telekuuntelu ja -valvontavaatimuksia on ollut 1278, televalvontavaatimuksia 1903 ja tukiasematietovaatimuksia 352 kappaletta. Telekuuntelu ja -valvontavaatimukset ovat alimmillaan kuuteen vuoteen. Televalvontavaatimukset ovat kasvaneet suunnilleen samassa suhteessa diaarien lukumäärä kanssa. Tukiasematietovaatimukset näyttäisivät asettuvan nyt noin 350 kappaleeseen.

Tarkastelujaksolla pidättämiseen oikeutetun virkamiehen ns. kiirepäätöksiä oli tehty yhteensä 27 (v. 2016 44) kertaa, joista kolmea ei käytetty.

Myönnettyjen pakkokeinovaatimusten ja myönnettyjen pakkokeinolupien suuri lukumääräinen ero johtuu puhtaasti tilastointitavasta. Viittaus lupiin tarkoittaa kohdekohtaista tietoa siitä myönnettinkö tuomioistuimessa tätä liittymää koskeva lupa, joka ei riipu siitä montako lupaa tuomioistuin on päätöksellään myöntänyt. Myönnettyissä vaatimuksissa keskitytään nimenomaan yksittäisiin vaatimuksiin, ja yksittäinen vaatimus voi pitää sisällään vaihtelevan määrän liittymiä, kun taas myönnetty pakkokeinoluvat lähestyvät samaa asiaa Salpa-järjestelmän yksittäisten liittymien kannalta. Esimerkkinä voidaan ottaa vaatimus, jossa on 3 telepäätelaitetta ja 7 liittymää. Tästä tilastoon tulee yksi pakkokeinovaatimus ja 10 pakkokeinolupaa. Tästä voidaan myös laskea, että yhdessä myönnettyssä telekuunteluvaatimuksessa oli keskimäärin 1.89 (1.97 / 2016) liittymää kun taas yhdessä televalvontavaatimuksessa on keskimäärin 1.91 (1.96 / 2016) liittymää.

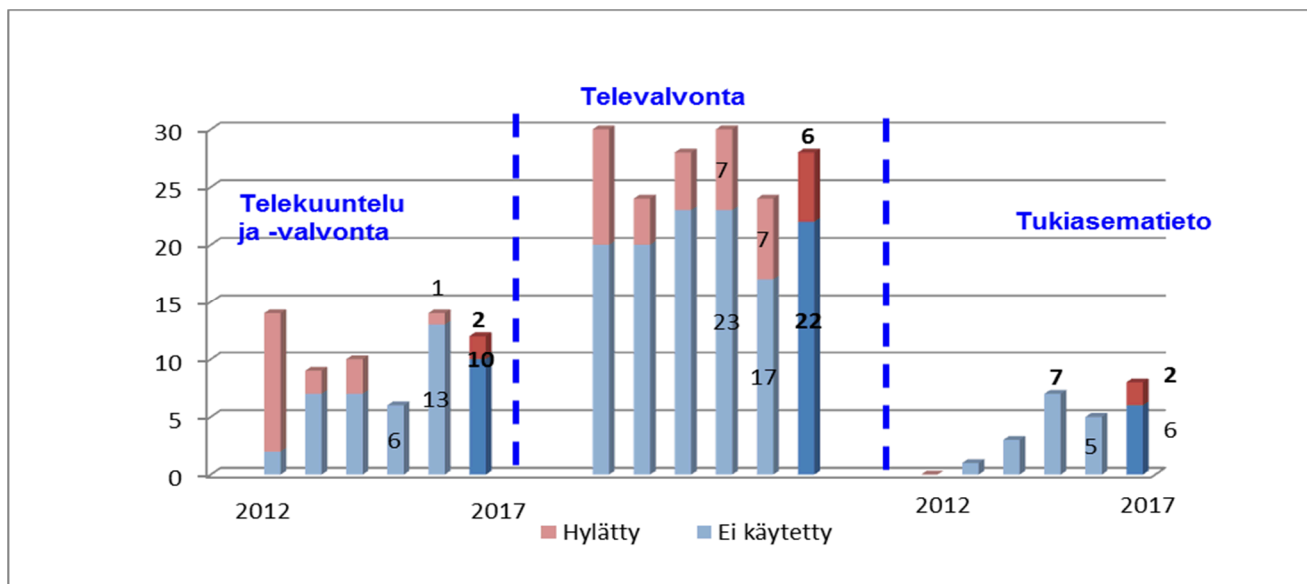
Kaavio 3. Myönnettyjen telepakkokeinovaatimusten lukumäärät

Kaavio 4. Myönnettyjen telepakkokeinolupien lukumäärät

2.1.4. Hylättyjen / ei-käytettyjen telepakkokeinovaatimusten lukumäärät

Hylättyjen pakkokeinovaatimusten määrässä ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia ja on edelleen alle 0.5 % tehdyistä vaatimuksista, jota voidaan pitää, juttujen useasti vaativa luonne huomioiden, hyvänä tuloksena. Syyt hylkäyksille ovat pääosin pakkokeinovaatimusten yleisten ja erityisten edellytysten puutteellinen laatu tai väärä laintulkinta.

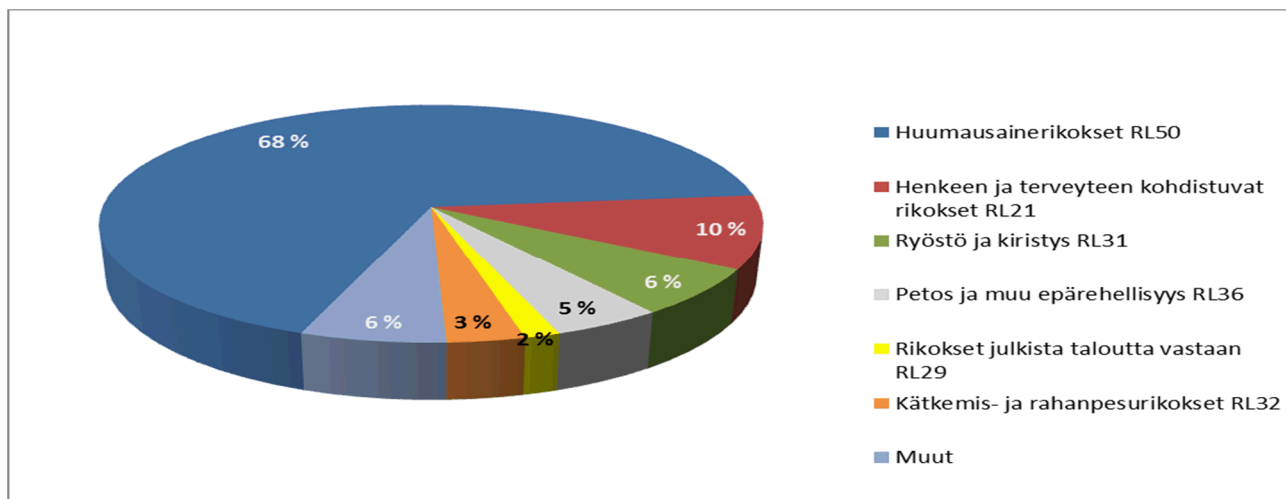

Kaavio 5. Hylättyjen / ei-käytettyjen telepakkokeinovaatimusten lukumäärät

2.1.5. Perusterikokset rikoslajeittain

2.1.5.1. Perusterikokset telekuuntelussa ja -valvonnassa rikoslajeittain

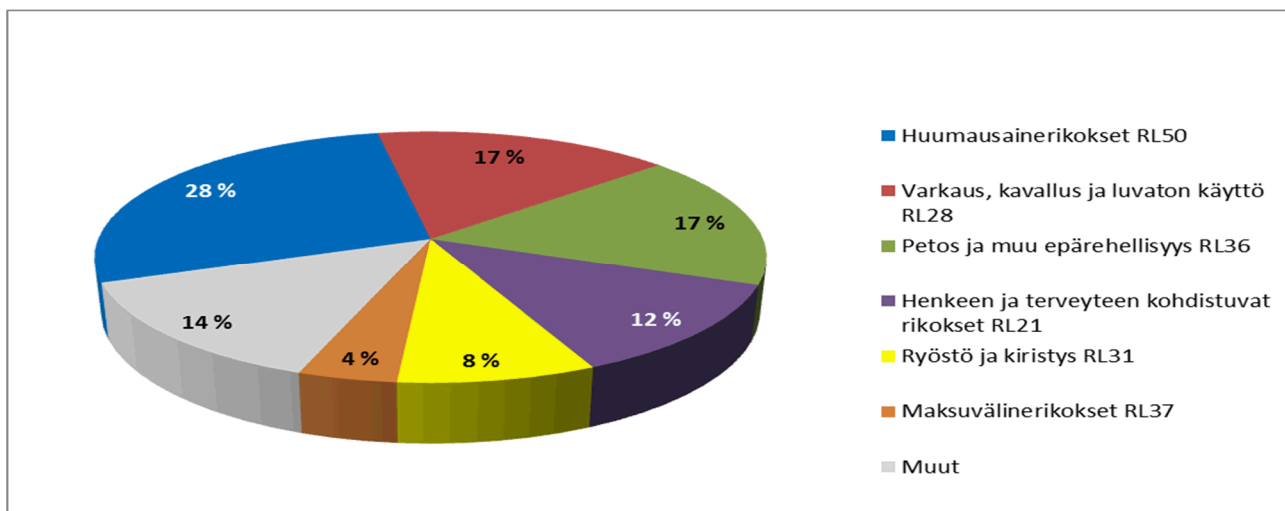
Telekuuntelussa ja -valvonnassa on nähtävissä aiempien vuosien tapaan huumausainerikollisuudesta kirjattujen rikosilmoitusten suuren lukumäärän vaikutus telekuuntelun ja -valvonnan määrään. Rikoslajien pohjana on samaan rikoslain lukuun kuuluvat rikokset. Rikoslajien välisissä suhteissa ei ole eroa verrattuna vuoteen 2016 verrattuna vaikka järjestelmään tehtiin kertomusvuonna muutos, jossa vaatimukselle voi nykyään liittää useampia rikosnimikkeitä.

Kaavio 6. Perusterikokset telekuuntelussa ja -valvonnassa rikoslajeittain

2.1.5.2. Perusterikokset televalvonnassa rikoslajeittain

Huumausainerikokset ovat suurin perusterikosryhmä televalvonnassa. Varkausrikosten suhteellinen osuus on laskenut 7 %, kun taas petosrikokset ovat nousseet vastaavan määrän. Maksuvälinerikokset nousivat luokasta muut kuuden korkeimman rikoslajin joukkoon. Rikokset julkista tabuttu vastaan taas palasivat luokkaan muut.

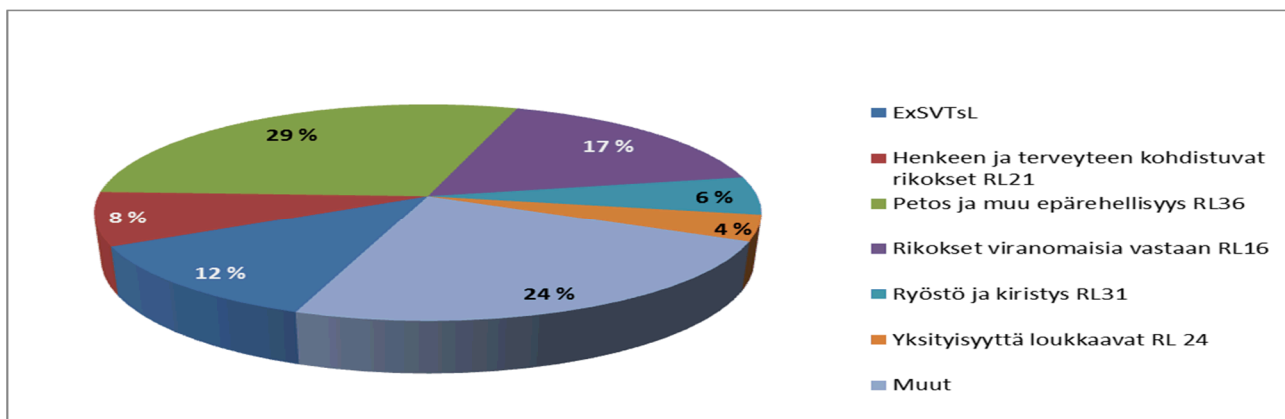

Kaavio 7. Perusterikokset televalvonnassa rikoslajeittain

2.1.5.3. Perusterikokset televalvonnassa teleosoitteen tai telepäätelaitteen haltijan suostumuksella

Suostumusperusteisessa televalvonnassa suurimpana yksittäisenä ryhmänä ovat petosrikokset, joissa kasvua viimevuoteen on 17 %. Rikokset viranomaisia vastaan on noussut uutena luokkana 17 % määrällä toiseksi suurimmaksi luokaksi. Tähän syynä on valepoliisi-ilmion tutkinta. Sähköisen viestinnän tietosuojalain mukaiset keinot, jotka ennen 2014 lakimuutosta olivat tiedonsaantipyynnöjä, mutta uudessa laissa ovat suostumusperusteisen televalvonnan mukaisia keinoja, ovat pienentyneet 14 %. Rikostyyppit tässä luokassa ovat kenties kaikista tavallisen kansalaisen kannalta moninaisimmat joka korostaa keinon monikäyttöisyyttä.

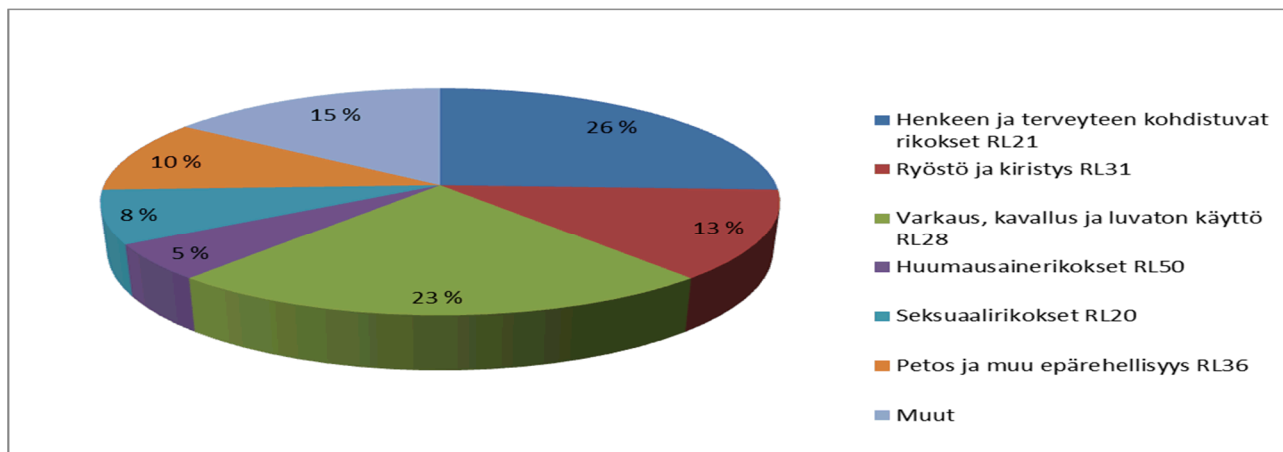
Perusterikosnimikkeitä voidaan liittää vaatimukseen useampia kertomusvuonna tehdyn järjestelmämuutoksen seurauksena.

Kaavio 8. Perusterikokset televalvonnassa teleosoitteen tai telepäätelaitteen haltijan suostumuksella

2.1.5.4. Perusterikokset sijaintitiedon hankkimisessa epäillyn ja tuomitun tavoittamiseksi

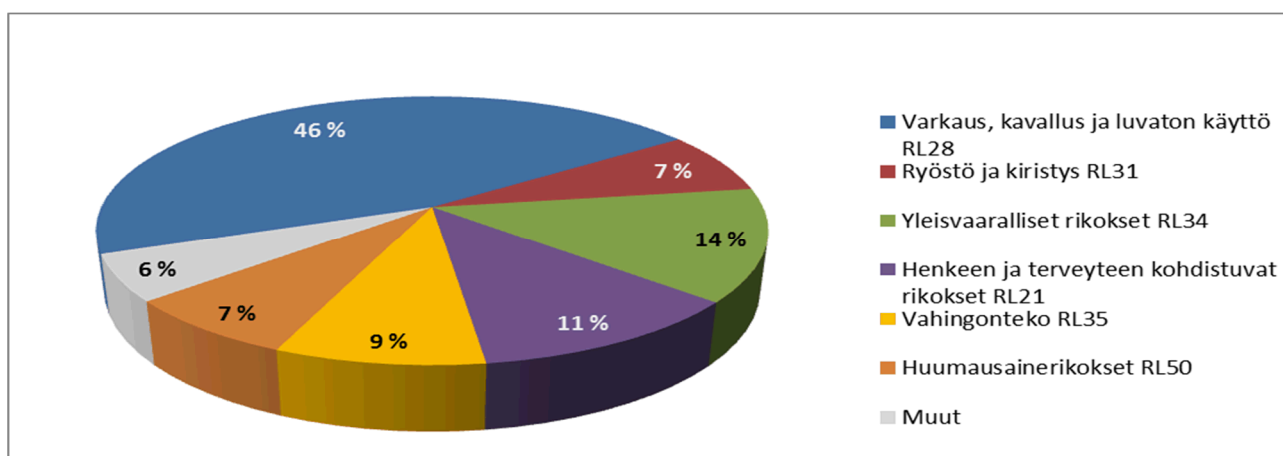
Sijaintitiedon hankkiminen epäillyn ja tuomitun tavoittamiseksi tuli uutena toimivaltuutena käyttöön vuonna 2014. Vuoden 2017 aikana sitä käytettiin yhteensä 57 kertaa, jossa on laskua 8 kappaletta vuodesta 2016. Toimivaltuuden lainsäädännöllisenä perusteena on ollut rikosprosessin tehostaminen tavoittamalla prosessia karttelevia henkilöitä. Kaaviossa ei ole mukana vankeusrangaistukseen ja ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittujen tavoittamiset, joita oli yhteensä 20 kappaletta.

Kaavio 9. Perusterikokset sijaintitiedon hankkimisessa epäillyn ja tuomitun tavoittamiseksi

2.1.5.5. Perusterikokset tukiasematietojen hankkimisessa

Ylivoimaisesti merkittävin osa tukiasematietojen hankkimisesta on kohdistunut omaisuusrikollisyyteen. Omaisuusrikosten suhteellinen osuus on pudonnut viime vuodesta 17 %. Onnistuneesti suoritettut tutkinnat saattavat heilauttaa omaisuusrikosten osuutta merkittävästikin vuosittain, kun juttukokonaisuuksia saadaan onnistuneesti tutkittua. Selittävä tekijä on erityisesti kansainvälisen ja järjestäytyneen omaisuusrikollisuuden liikkuvuus valtakunnan alueella. Tukiasematietojen hankkimisella pyritään tunnistamaan mahdollisia tekijöitä analysoimalla saatua tietoa, ja kohteiden tunnistamisen jälkeen voidaan tutkintaa jatkaa kohdennetusti televalvonnalla.

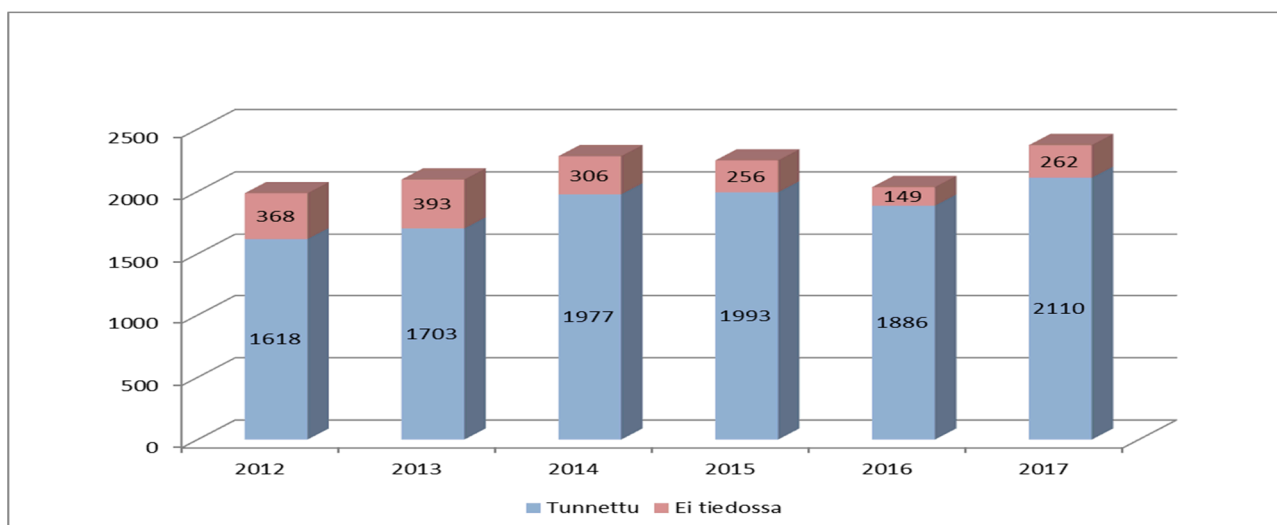

Kaavio 10. Perusterikokset tukiasematietojen hankkimisessa

2.1.6. Telepakkokeinon kohteena olleiden henkilöiden lukumäärät

Tilasto sisältää sekä tunnetut että tuntemattomat pakkokeinon kohteena olleiden henkilöiden määrät ja kaikki telepakkokeinot. Vuonna 2017 yhteensä 2372 henkilöä on ollut telepakkokeinon kohteena. Määrä on tilastointihistorian korkein.

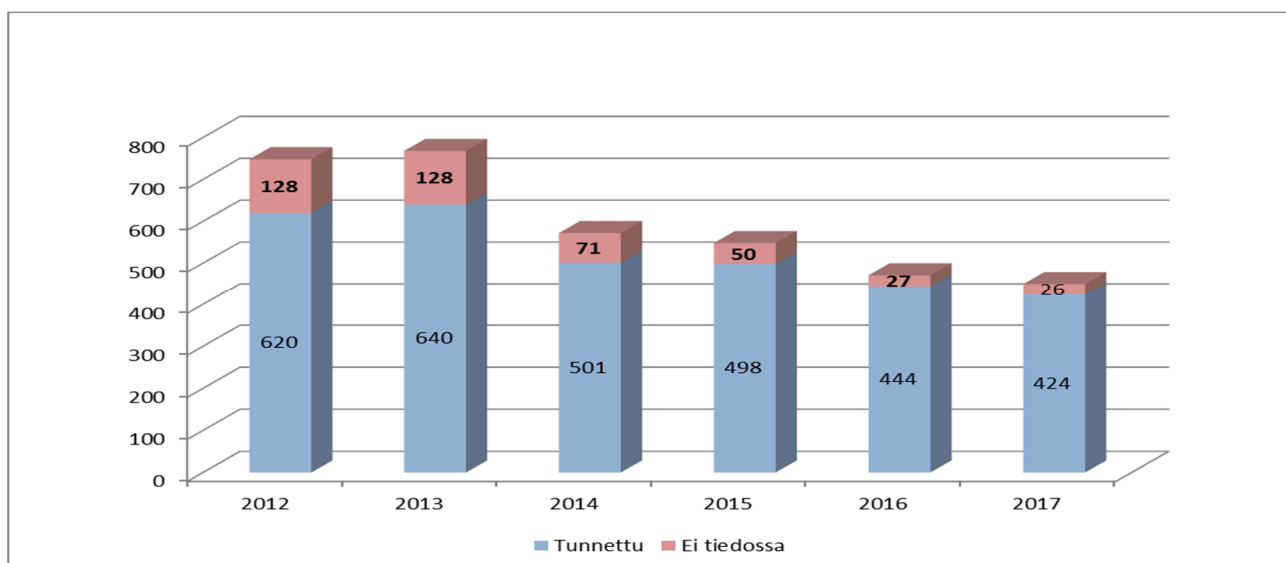
Kaavioiden 11–13 tulkinnessa on huomioitava, ettei televalvonnan ja -kuuntelun epäiltyjä voi laskea suoraan yhteen, koska samaan henkilöön on voitu kohdentaa molempia telepakkokeinoja. Salpa-järjestelmän tilastotoiminnossa hakuperusteena on henkilötunnus. Tuntemattomien lukumäärää ei voida tilastoida varmuudella, koska jokainen tunnistamaton lasketaan omaksi lukunsa. Eli kymmenen ”ei tiedossa” olevan henkilön takaa voi löytyä 1-10 eri fyysistä henkilöä.

Kaavio 11. Telepakkokeinon kohteena olleiden henkilöiden lukumäärät

2.1.6.1. Telekuuntelun ja -valvonnan kohteena olleiden henkilöiden lukumäärät

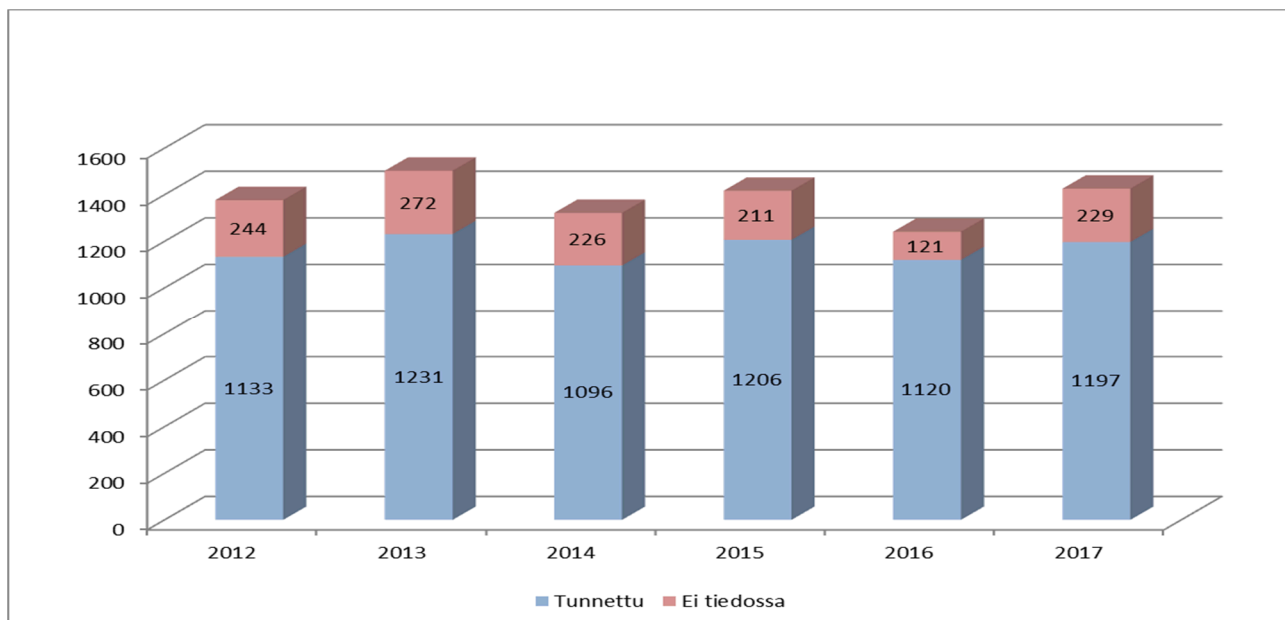
Huomattavaa tuntemattomaksi jääneiden henkilöiden määrän merkittävä lasku vuodesta 2013, joka on osaltaan neuvonnan ja ohjeistuksen tulosta.

Kaavio 12. Telekuuntelun ja -valvonnan kohteena olleiden henkilöiden lukumäärät

2.1.6.2. Televalvonnan kohteena olleiden henkilöiden lukumäärät

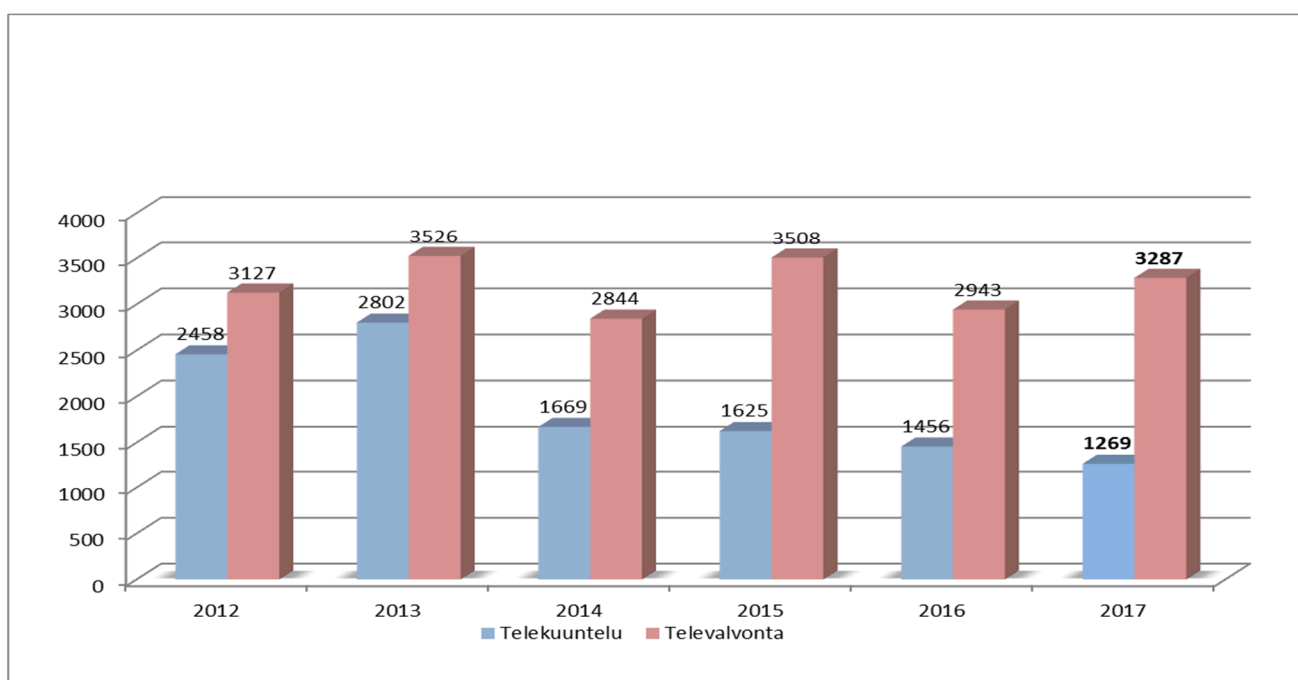
Televalvonnassa määrät ovat huomattavasti suuremmat telekuunteluun ja -valvontaan verrattuna. Määriä verrattaessa on syytä tiedostaa edellisten huomattavasti suurempi diaarimäärä.

Kaavio 13. Televalvonnan kohteena olleiden henkilöiden lukumäärät

2.1.7. Telepakkokeinon kohteina olleiden teleliittymien ja -päätelaitteiden lukumäärät

Vuonna 2017 kohteena olevien teleliittymien ja -päätelaitteiden lukumäärä näyttäisi edelleen jäävän varsin matalalle tasolle erityisesti telekuuntelussa. Televalvonnassa näyttäisi olevan enemmän normaaliilta vaikuttavaa kausivaihtelua.

Kaavio 14. Telepakkokeinon kohteina olleiden liittymien lukumäärät

2.1.8. Telepakkokeinojen merkityksellisyysarviot

Telepakkokeinojen merkityksellisyysarvio on koostettu Salpa-järjestelmässä olevista allekirjoitetuista pöytäkirjoista. Tarkasteluvuonna edellä mainitut hakuehdot täyttäviä pöytäkirjoja on ollut 2807 kappaletta. Merkityksellisyysarvion kaaviossa R/T = ratkaiseva/tärkeä merkitys, V/E = vähäinen merkitys/ei merkitystä, R = ratkaiseva merkitys ja E = ei merkitystä.

Pöytäkirjat yhteensä: 2807	R/T	V/E	R	E
SIJAINNITIE TOJEN HANKKIMISESTA EPÄILLYN JA TUOMITUN TAVOITAMISEKSI	48,48 %	51,52 %	25,76 %	31,82 %
TELEKUUNTELUSTA JA -VALVONNASTA	58,74 %	41,26 %	9,47 %	12,42 %
TELEVALVONNASTA TELESOITTEEN TAI TELEPÄÄTELAITTEEN HALTIJAN SUOSTUMUKSELLA	54,00 %	46,00 %	11,09 %	24,02 %
TELEVALVONNASTA	56,16 %	43,84 %	6,40 %	14,50 %
TIE TOJEN HANKKIMISESTA TELEKUUNTELUN SIJASTA	75,00 %	25,00 %	0,00 %	0,00 %
TUKIASEMATIE TOJEN HANKKIMISESTA	39,55 %	60,45 %	8,47 %	29,66 %

Kaavio 15. Telepakkokeinojen merkityksellisyysarviot

Sijaintiedon hankkimisen tuomitun tai epäillyn tavoittamiseksi "Ei merkitystä" -osuus on edelleen varsin korkea, joskin parantunut viimevuoden tasosta. Syynä lienee, että selvittelystä huolimatta poliisin tietoon ei ole saatu kohteen tosiasiallisesti käyttämää liittymää tai pakkokeino on kohdistettu liittymään josta ei ole ollut selvitettävissä henkilön sijaintia.

Tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta on tehty neljä pöytäkirjaa vuonna 2017. Keinon käyttömäärät ovat kuitenkin niin pienet, ettei kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä kannata tehdä. Keinon käyttämättömyyteen on oletettavasti syynsä ennen kaikkea pykälän sisällössä ja muotoilussa.

Telekuuntelun ja -valvonnan sekä televalvonnan ratkaiseva tai tärkeä merkitys on hyvällä tasolla. Sen sijaan tukiasematietojen hankkimisen merkityksellisyysarviossa sen vähäinen merkitys tai merkityksettömyys antaa aiheen kysyä onko käytön harkinta suoritettu loppuun asti. Toisena vaihtoehtona merkityksellisyysarviolle on se, että tukiasematietojen hankkimisella saatava tieto nähdään eräänlaiseksi raakadataksi, josta analyysin ja täsmennetympään televalvonnan kautta saadaan konkreettisempia tuloksia. Teknisiä keinoja parantaa tukiasematietojen hankkimisen tuloksellisuutta olisi olemassa, mutta niitä ei voida toteuttaa pelkästään viranomaistarpeella.

2.1.9. Pakkokeinojen käytöstä ilmoittaminen

Oikeusturvakysymykset ovat salaisen tiedonhankinnan luonteesta johtuen korostetun tärkeitä. Merkittävä oikeusturvan tae onkin, että asianosainen saa tutustua viranomaisella olevaan aineistoon, minkä johdosta tällä on oltava mahdollisuus saada ylipäättään tieto keinon käytöstä pakkokeinon käytön lopettamisesta alkavan vuoden aikana.

Tiedonhankinnan jälkeen tieto salaisen toimenpiteen ilmoittamisen siirtämisestä tai ilmoittamatta jättämisestä saattaa muuttua hyvinkin pitkään toimenpidevuoden jälkeen. Tästä johtuen tilastotieto nykyisten salaisten toimenpiteiden ilmoittamisen siirtämisistä ja ilmoittamatta jättämisistä saattaa muuttua. Toisin sanoen, mitä tuoreempia Salpa-diaareita tarkastellaan, sitä vähemmän relevantti ilmoittamisesta kertova tieto on.

"Ei voida ilmoittaa"-merkintää Salpa-pöytäkirjalla käytetään, kun epäilty on kuollut, tavoittamatta, tuntematon tai pakkokeinon kohde on asianomistaja, jolle ilmoitusta ei tarvitse tehdä.

Yleisenä huomiona kaavion 16 tulokinnassa tulee muistaa pakkokeinon käytön lopettamisesta alkava vuoden mittainen ilmoittamisaika.

Telekuuntelun ja -valvonnan osalta ilmoitus on myöhässä 1 tapauksessa ja televalvonnan osalta 7 tapauksessa. Tässä kohdin on tapahtunut huomattavaa kehitystä parempaan. Järjestelmässä viimevuonna ollut virhe on saatu korjattua. Kyseinen virhe aiheutti sen, etteivät kaikki tutkinnanjohtajat saaneet ilmoittamisen muistutusviestiä riittävän ajoissa.

Ilmoitukset epäillylle yhteensä: 3606	Lkm	Ilmoitus tehty	Ei voida ilmoittaa	Ilmoitus myöhässä	Ei käytetty	Ilmoituksen siirtäminen tehty	Ilmoituksen siirtäminen myönnetty
SIJAINNITIE TOJEN HANKKIMISESTA EPÄILLYN JA TUOMITUN TAVOITTAMISEKSI	57	19			1		
TELEKUUNTELUSTA JA VALVONNASTA	487	486		1	4		20
TELEVALVONNASTA	1252	1242	7	7	2	1	12
TIE TOJEN HANKKIMISESTA TELEKUUNTELUN SIJASTA	4	4					

Kaavio 16. Pakkokeinojen käytöstä ilmoittaminen

2.1.10. Kuuntelukiellot

Telekuuntelussa ja -valvonnassa kuuntelukielloja on ollut 72 pöytäkirjassa. Tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta kuuntelukielloja on yhdessä pöytäkirjassa. Kuuntelukiellojen lukumäärä on haettu 276 pöytäkirjasta.

2.1.11. Ylimääräisen tiedon käyttäminen

Telekuuntelussa ja -valvonnassa ylimääräisen tiedon käyttö on merkitty 7 pöytäkirjaan. Televalvonnassa ylimääräisen tiedon käyttö on merkitty 14 pöytäkirjaan ja yhteen suostumuksella tehtyyn televalvontaan. Ylimääräisen tiedon lukumäärä on haettu 2060 pöytäkirjasta.

Tällä hetkellä Salpa-järjestelmän pöytäkirjassa oleva merkintä ylimääräisestä tiedosta on yksi tietue riippumatta siitä sisältääkö kyseinen tietue ylimääräisen tiedon luovutusta yhden telekuuntelutallenteen tai tuhansien televalvontatapahtumien verran.

Ylimääräisen tiedon käyttämisen tarkempi tilastointi vaatisi muutoksia Salpa-järjestelmään. Tällöin voisi järjestelmä ohjata pöytäkirjan tekijää täsmentämään ylimääräisen tiedon määrää (esim. telekuuntelu tai -valvontatallenteiden lukumäärä) ja ylimääräisen tiedon käyttötarkoitusta (esim. rikoslajeittain tai tarkemmin määriteltynä rikosilmoitusnumerolla, johon ylimääräistä tietoa on luovutettu).

2.2. Poliisilakiperusteiset telepakkokeinot

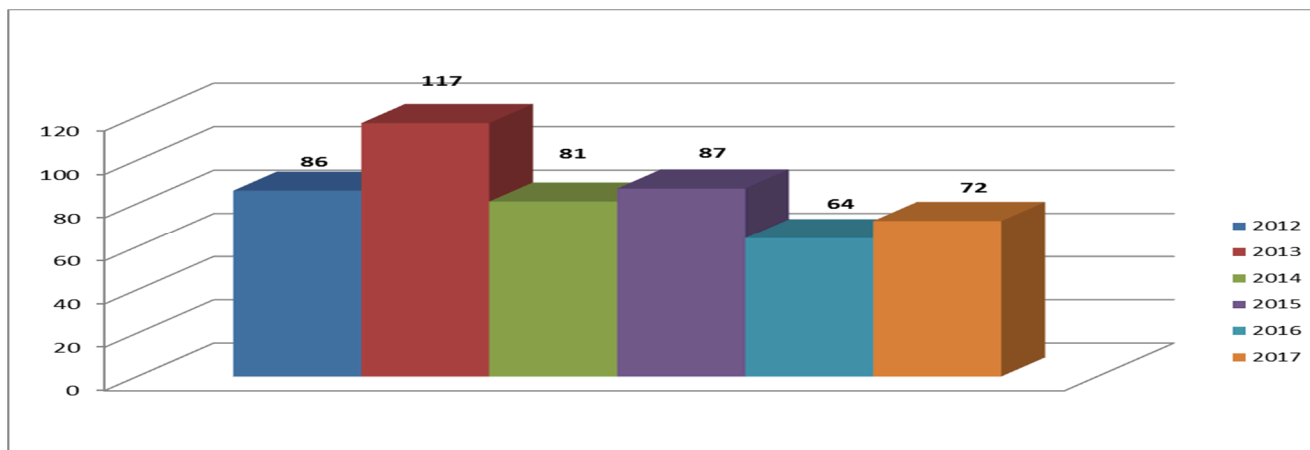
2.2.1. Yleistä

Poliisilain uudistuksen myötä uusia telepakkokeinoja ovat tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta (PoL 5:6 §) sekä suostumusperusteinen televalvonta (PoL 5:9 §). Jo vuosia keskeisimpinä telepakkokeinoina ovat olleet telekuuntelu ja -televalvonta, televalvonta, sekä tukiasematietojen hankkiminen, joita koskevat vastaavat sääntelyt kuin pakkokeinolaissa.

Vakiintuneeksi käytännöksi poliisin toiminnassa ovat muotoutuneet turvautumiset vuonna 2014 säädettyihin televalvontakeinoin henkeä tai terveyttä uhkaavaa vaaraa torjuttaessa (PoL 5:8,3 §) sekä selvitettyä kuolemansyytä (PoL 5:8,5 §).

2.2.2. Toteutuneiden telepakkokeinodiaarien lukumäärät

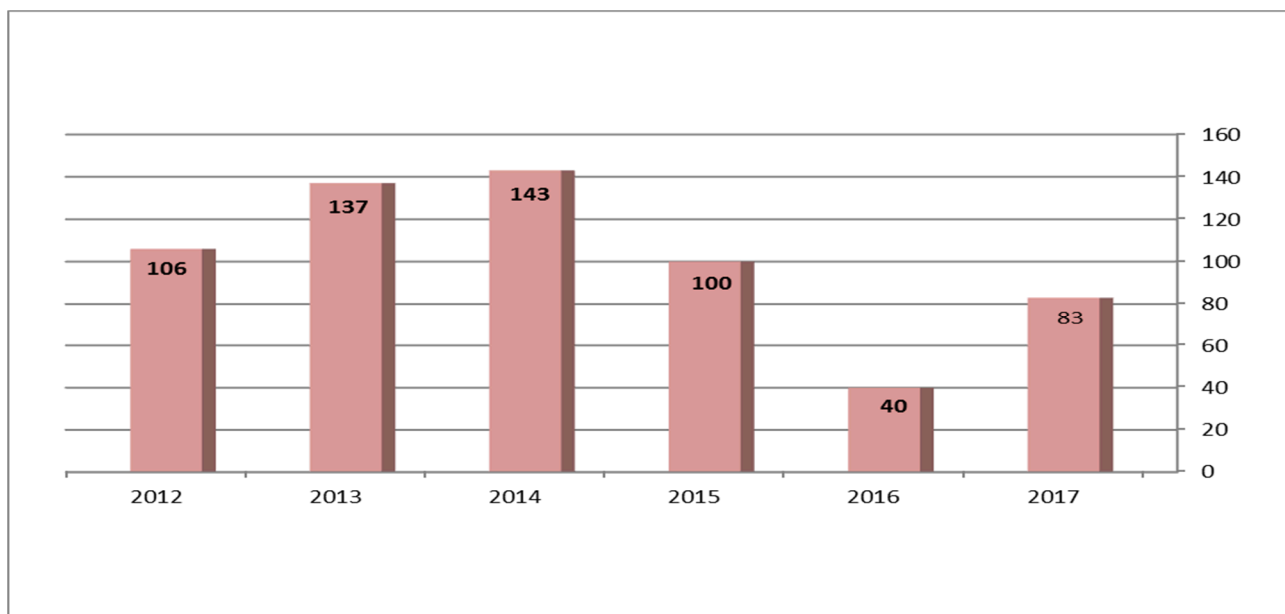
Vuonna 2017 toteutui 72 televalvontadiaaria; määrän noustessa muutamalla edellisvuodesta. Tämä osoittaa aiempien vuosien tapaan sen, että poliisilakiperusteinen televalvonta ei lukumääräisesti, toisin kuin merkitykseltään, ole merkittävä salainen tiedonhankintakeino. Alla esitettyjen televalvontadiaarien lisäksi poliisilakiperusteisesti on kirjattu neljä telekuuntelu ja -valvontadiaaria.

Kaavio 17. Toteutuneiden televalvontadiaarien lukumäärät

2.2.3. Myönnettyjen telepakkokeinovaatimusten/-päätösten lukumäärät

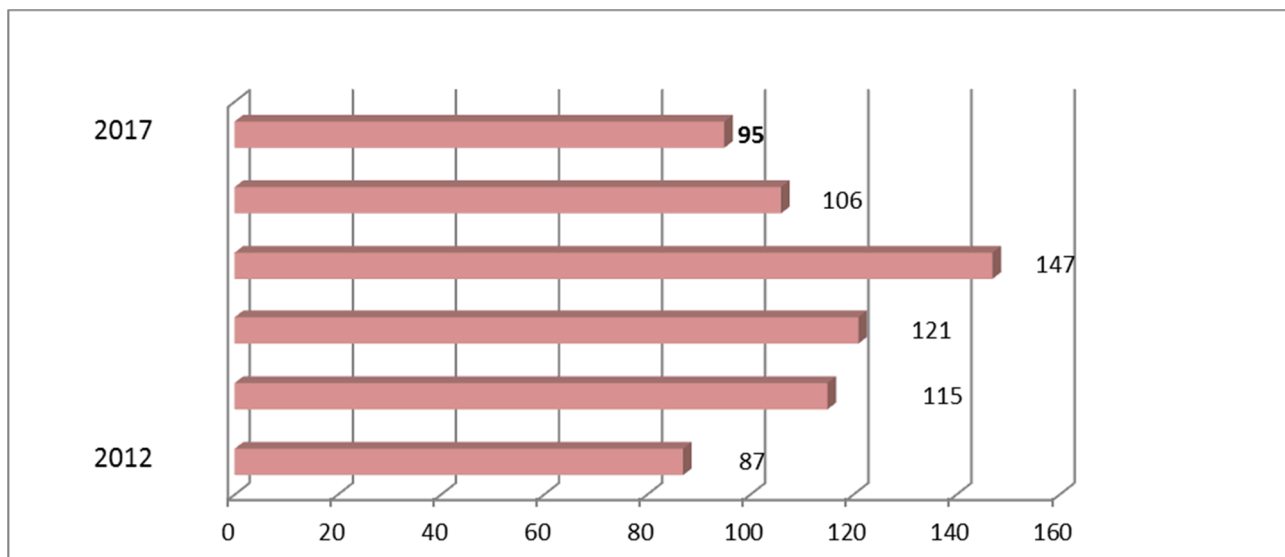
Televalvontavaatimusten sekä -päätösten lukumäärä on lisääntynyt yli kaksinkertaiseksi vuodesta 2016. Edellinen kaavio huomioiden tämä tarkoittaa, että yhdellä diaarilla on tarkasteluvuonna ollut keskimäärin 1.2 vaatimusta tai päätöstä (yleensä ottaen jatkovaatimukset kirjataan kuukauden välein).

Kaavio 18. Myönnettyjen televalvontavaatimusten/-päätösten lukumäärät

2.2.4. Myönnettyjen televalvontalupien / -päätösten lukumäärät

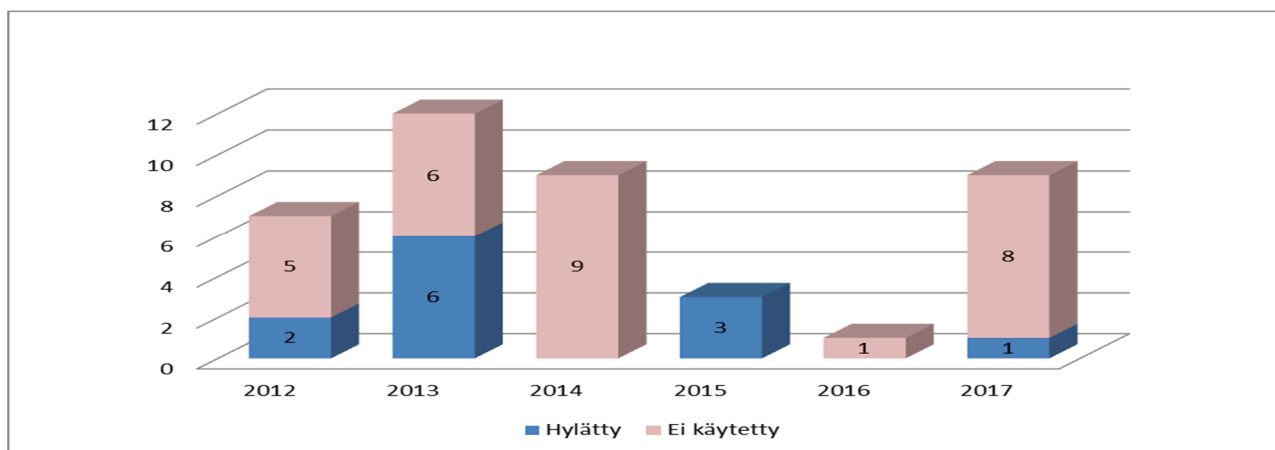
Myönnettyjen lupien määrää tarkasteltaessa tulee muistaa että yhdellä vaatimuksella voi olla useita liittymiä. Oikeuden myöntäessä luvan tiedonhankintakeinon käyttöön syntyy tilastoon yksi myönnetty vaatimus ja liittymä tai päätelaitekohtaisesti niin monta myönnettyä lupaa, kuin liittymiä vaatimuksella oli.

Kaavio 19. Myönnettyjen televalvontalupien / -päätösten lukumäärät

2.2.5. Hylättyjen / ei-käytettyjen telepakkokeinovaatimusten lukumäärät

Kyseiset tilastot vaihtelevat merkittävästikin poliisilakiperusteisten telepakkokeinovaatimusten vähäisestä määrästä johtuen (jopa yhteen rikoskokonaisuuteen liittyvien vaatimusten käyttämättömyydestä).

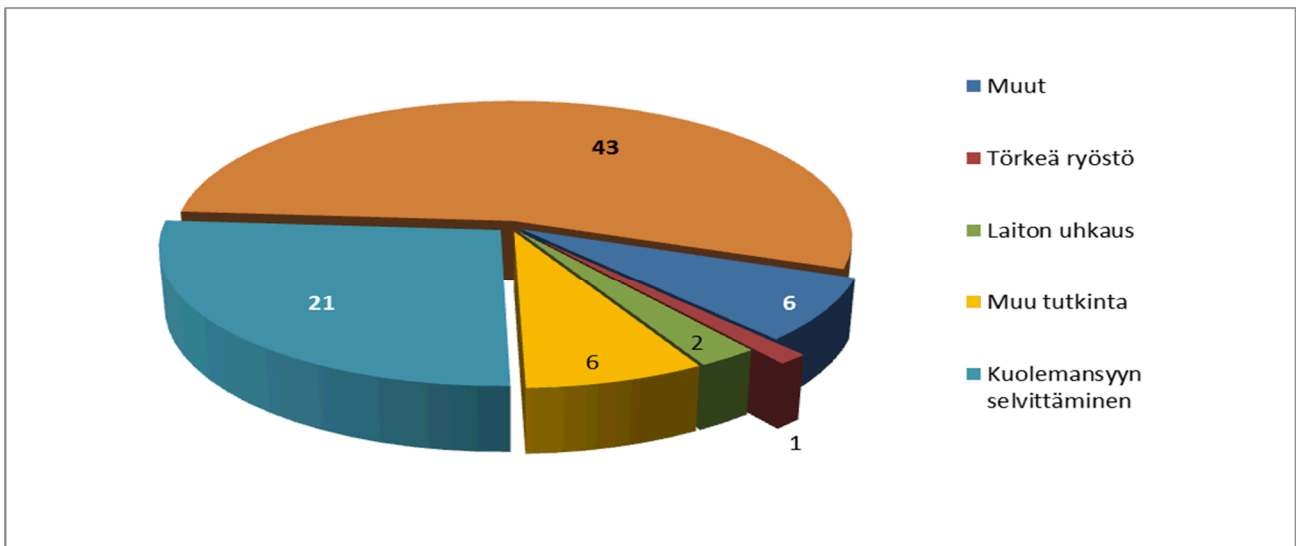
Kaavio 20. Hylättyjen / ei-käytettyjen telepakkokeinovaatimusten lukumäärät

2.2.6. Perusterikokset rikoslajeittain

2.2.6.1. Perusterikokset televalvonnassa rikoslajeittain

Vuonna 2017 televalvontavaatimuksiin perusterikoksia on merkitty 79 kappaletta, välttämättömän henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi 43 ja kuolemansyyn selvittämiseksi 21 kappaletta. Muina perusteina ovat olleet muun muassa törkeä varkaus 5 ja laiton uhkaus 2 kappaletta. Televalvonnan perusteista voitaneen tehdä johtopäätös, että televalvonnan käytössä poliisilakiperusteisesti korostuu enemmän yleisen järjestyksen ja turvallisuuden näkökulma, koska sitä käytetään kokonaismäärään nähden runsaasti henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi ja kuolemansyyn selvittämisessä.

Perusterikosnimikkeiden lukumääriä ei voida suoraan laskea yhteen toteutuneiden diaarien kanssa, sillä kertomusvuonna tehdyn järjestelmämuutoksen seurauksena voi vaatimukselle nykyään liittää useampia rikosnimikkeitä.

Kaavio 21. Perusterikokset televalvonnassa rikoslajeittain

2.2.6.2. Perusterikokset televalvonnassa teleosoitteen tai telepäätelaitteen haltijan suostumuksella

Vuonna 2017 televalvontaa teleosoitteen tai telepäätelaitteen haltijan suostumuksella on suoritettu yhden kerran perusteena törkeä tuhotyö.

2.2.6.3. Perusterikokset tukiasematietojen hankkimisessa

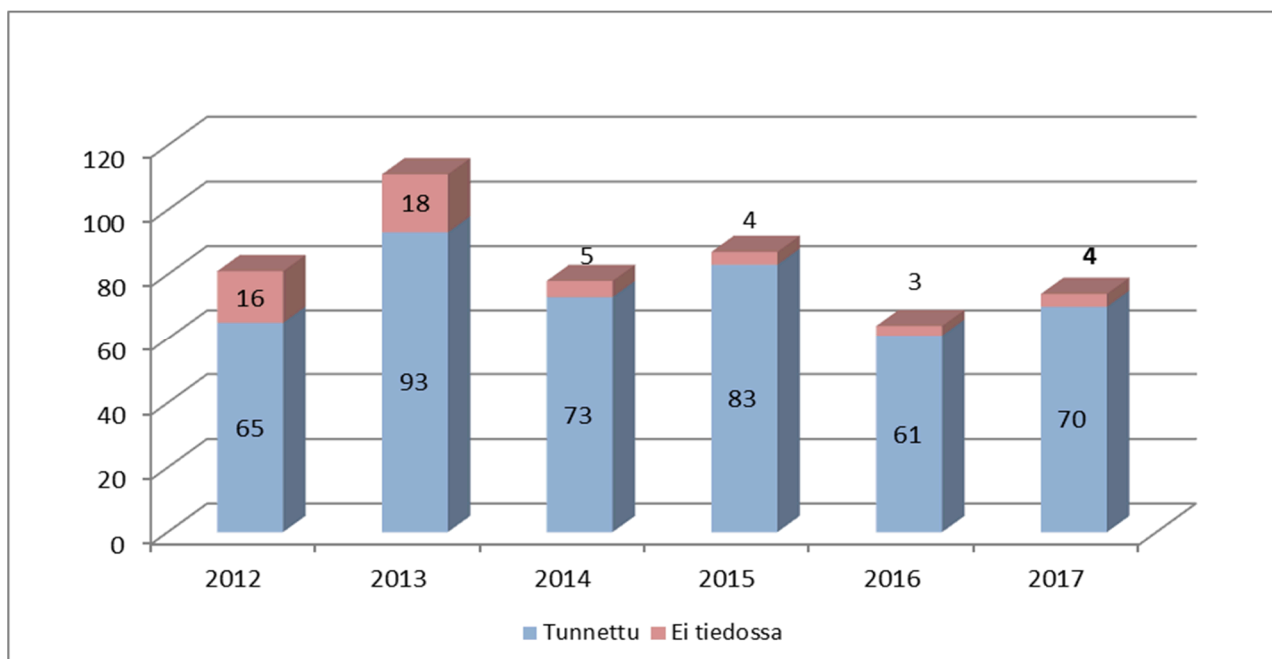
Vuonna 2017 tukiasematietojen hankkimista ei käytetty, kuten ei myöskään kahtena edellisellä vuonna. Keinon käytölle poliisilakiperusteisesti ei juurikaan ole käyttötarvetta.

2.2.7. Televalvonnan kohteena olleiden henkilöiden lukumäärät

Tiedonhankintakeinossa on havaittavissa tuntemattomien kohdehenkilöiden määrän lievä nousu. Huomioitaessa telepakkokeinon käytön vähäisen määrän, vuositasolla yksittäisen jutun henkilö-

kumäärä vaikuttaa kokonaishenkilölukumäärään. Telekuuntelun ja -valvonnan kohteena oli tarkasteluvuonna kolme henkilöä.

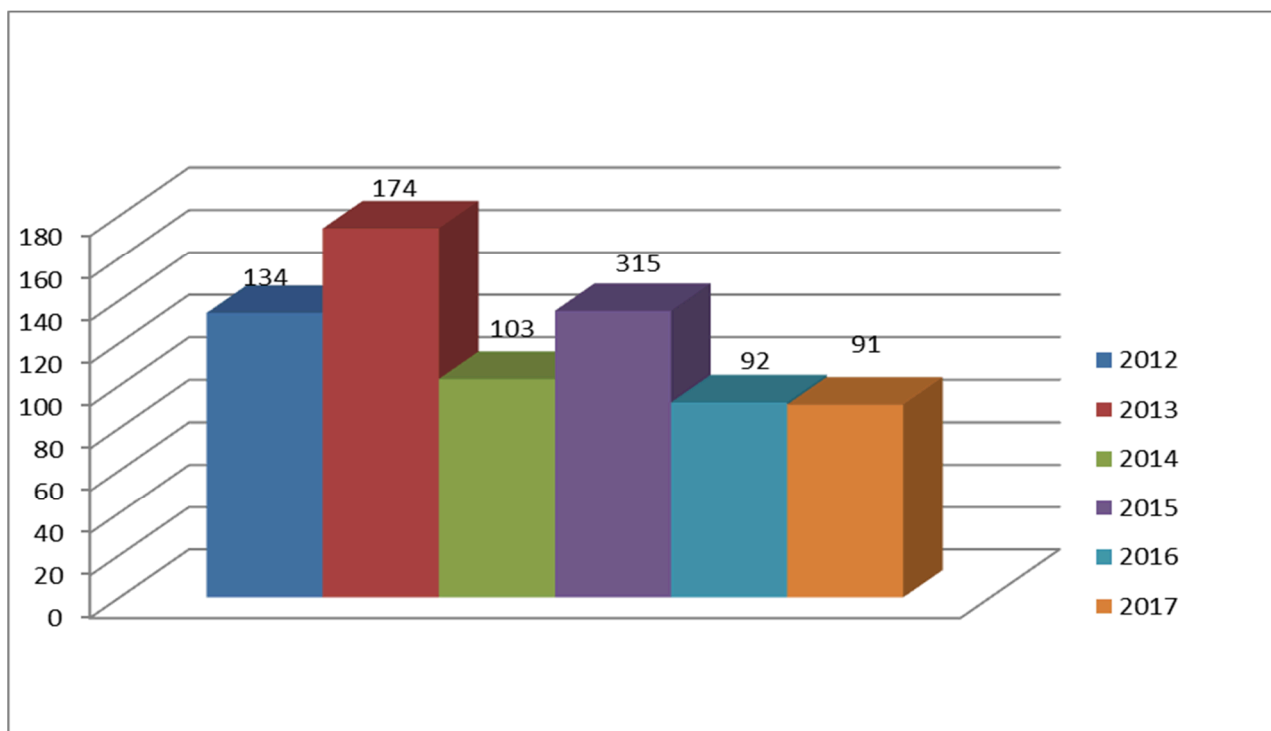
Toteutuneiden diaarien lukumäärä korreloi poliisilakiperusteisissa televalvonnoissa lähes täysin niiden kohteina olevien henkilöiden lukumäärän kanssa.

Kaavio 22. Televalvonnan kohteena olleiden henkilöiden lukumäärät

2.2.8. Televalvonnan kohteena olleiden liittymien lukumäärät

Televalvonnassa olleiden liittymien määrä tarkasteluvuonna on tarkastelujakson vähäisin. Telekuuntelussa ja -valvonnassa oli tarkasteluvuonna kolme liittymää.

Kaavio 23. Televalvonnan kohteena olleiden liittymien lukumäärät

2.2.9. Telepakkokeinojen merkityksellisyysarvio

Muita keinoja kuin televalvontaa on käytetty niin vähän, ettei niiden merkityksellisyysarviosta kannata vetää mitään johtopäätöksiä. Televalvonnan puolella kahdella kolmasosalla oli ratkaiseva/tärkeä merkitys.

Pöytäkirjat yhteensä: 70	R/T	V/E	R	E
telekuuntelusta ja -valvonnasta	100,00 %	0,00 %	100,00%	0,00 %
televalvonnasta teleosoitteen tai telepäätelaitteen haltijan suostumuksella	100,00 %	0,00 %	100,00 %	0,00 %
televalvonnasta	63,24 %	36,76 %	16,18 %	20,59 %
Pöytäkirjat yhteensä: 70	R/T	V/E	R	E

Kaavio 24. Telepakkokeinojen merkityksellisyysarvio

2.2.10. Televalvontakeinojen käytöstä ilmoittaminen

Yleisenä huomiona kaavion 25 tulkinnessa tulee muistaa pakkokeinon käytön lopettamisesta alka-va vuoden mittainen aika poliisilain 5:58,1 § mukaisesti.

Ilmoitukset epäillylle yhteensä	Lkm	Ilmoitus tehty	Ei voida ilmoittaa	Ilmoitus myöhässä	Ei käytetty
Televalvonnasta	44	38	9	1	5

Kaavio 25. Televalvontakeinojen käytöstä ilmoittaminen

2.2.11. Ylimääräisen tiedon käyttäminen

Ylimääräistä tietoa ei ole käytetty yhdessäkään tapauksessa. Tiedot on haettu 56 kirjatusta pöytäkirjasta.

2.2.12. Kuuntelukiellot

Kuuntelukieltotapauksia ei esiintynyt.

2.2.13. Pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen "kiirepäätökset"

Poliisin pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tekemiä ns. kiirepäätöksiä, joissa poliisimies on oikeutettu päättämään televalvonnasta kunnes tuomioistuin on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan asian viimeistään 24 tunnin kuluttua pakkokeinon käytön aloittamisesta, suoritettiin vuonna 2017 yhteensä 27 (v. 2016 9) kappaletta, joista kolme jätettiin käyttämättä.

2.3. Tiedon tallennusvelvollisuus

2.3.1. Yleistä

Tietoyhteiskuntakaaren 159 §:ään on kirjattu velvoite raportoida eduskunnan oikeusasiamiehelle annettavaan kertomukseen tilastot viranomaistarpeita varten säilytettävien tietojen hyödyntämisestä. Tilastointia ei voida toteuttaa täydellisesti kaikilta osin, sillä vaikka pyyntöjen tekeminen tilastodaan, niin operaattoreiden vastaukset toimitetaan Salpa-järjestelmän ulkopuoliseen järjestelmään. Edellisen johdosta pyynnön tekemisen ja tietojen saamisen määrät eivät kohtaa.

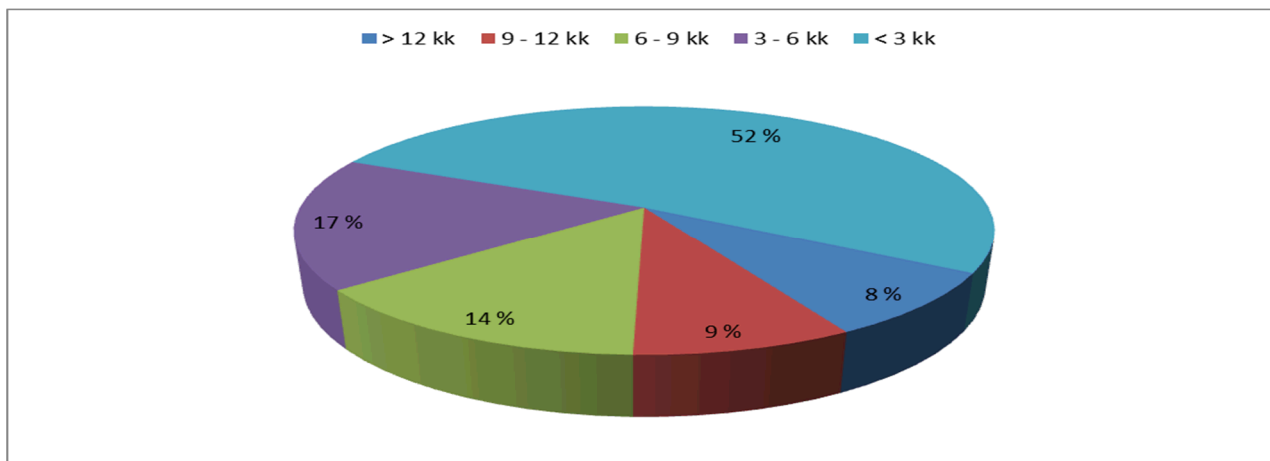
Tietojen säilyttämisvelvollisuus koskee alla esitettyjä tietoluokkia ja tallennusaikoja. Tallennettuihin tietoihin pääsee pyynnöllä käsiksi vain silloin kun tutkittavassa rikoksessa on televalvonnan edellytykset pakkokeinolain 10:6.2 §:n mukaisesti. Matkaviestinverkon tiedot säilytetään 12 kuukautta, internetpuhelinpalvelun tiedot 6 kuukautta ja internetyhteyspalvelun tiedot 9 kuukautta.

2.3.2. Takautuva televalvonta, pakkokeinolaki

Tiedon tallennusvelvollisuus Pakkokeinolaki 4031 kpl	> 12 kk	9 - 12 kk	6 - 9 kk	3 - 6 kk	< 3 kk
sijaintitietojen hankkimisesta epäillyn ja tuomitun tavoittamiseksi	0	0	1	0	14
telekuuntelusta ja -valvonnasta	74	92	144	163	208
televalvonnasta teleosoitteen tai telepäätelaitteen haltijan suostumuksella	20	12	3	28	436
televalvonnasta	197	164	268	600	1264
tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta	0	0	0	0	0
tukiasematietojen hankkimisesta	0	0	0	2	341
Yhteensä	291	268	416	793	2263

Kaavio 26. Takautuva televalvonta pakkokeinoittain, tiedon tallennusvelvollisuus, haetun tiedon ikä

Kuten kaaviosta selviää, yli puolet kyselyistä kohdistuu suhteellisen tuoreeseen tietoon eli tietoon, jonka ikä kyselyhetkellä on ollut enintään kolme kuukautta vanhaa. Huomattavaa on kuitenkin, että jopa 7 % kyselyistä kohdistuu tietoon (= >12 kk), jota ei Suomessa tallennusedellytysten mukaan ole enää saatavissa.

Kaavio 27. Takautuva televalvonta, tiedon tallennusvelvollisuus, haetun tiedon ikä

2.3.3. Takautuva televalvonta, poliisilaki

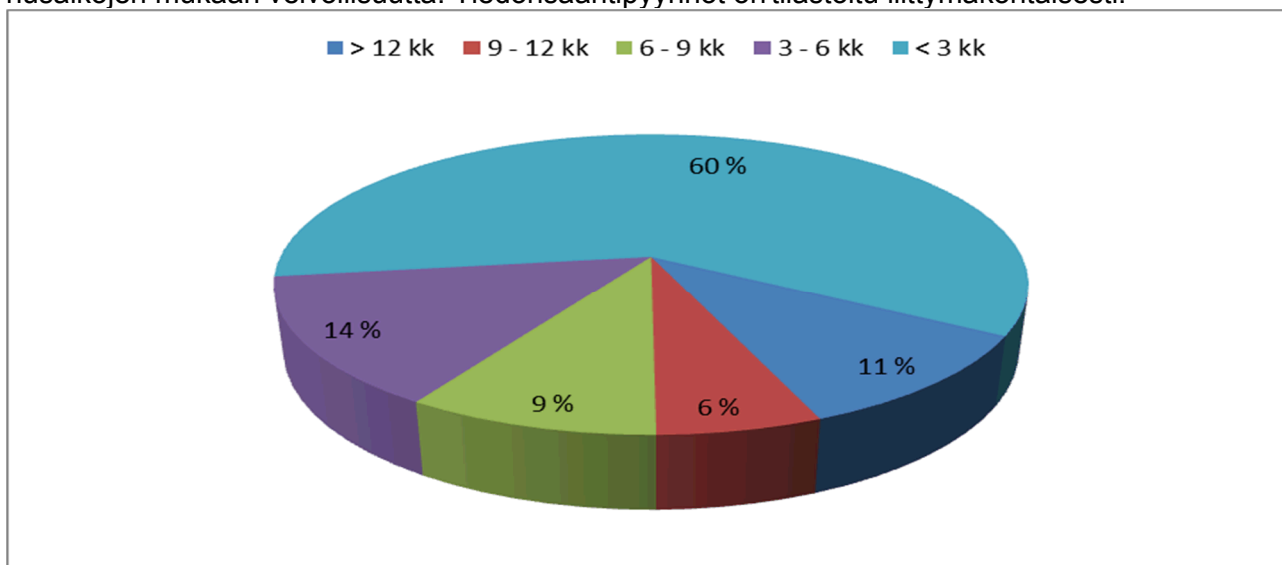
Poliisilakiperusteisesta takautuvasta televalvonnasta 66 % kohdistuu iältään tuoreimpaan tietoon. 3-6 kuukautta vanhan tiedon osuus on kasvanut merkittävästi viimevuodesta, jolloin vain kaksi prosenttia oli yhtä vanhaa tietoa. Tätä vanhempaa tietoa ei ollut haettu enää lainkaan.

tiedon tallennusvelvollisuus poliisilaki	> 12 kk	9 - 12 kk	6 - 9 kk	3 - 6 kk	< 3 kk
televalvonnasta teleosoitteen tai telepäätelaitteen haltijan suostumuksella					1
televalvonnasta			3	21	45
yhteensä	0	0	3	21	46

Kaavio 30. Takautuva televalvonta pakkokeinoittain, tiedon tallennusvelvollisuus, haetun tiedon ikä

2.3.4. Poliisin tiedonsaantioikeuspyynnöt

60 % kyselyistä kohdistuu tuoreimpaan tietoon kaikista tiedonsaantipyynnöillä toteutetuista kyselyistä, jotka kohdistuvat tiedon tallennusvelvollisuuden alaiseen tietoon. Yhdessätoista prosentissa tapauksista on pyyntö kohdistunut sellaiseen tietoon, jonka säilyttämiseen ei ole Suomen tallennusaikojen mukaan velvollisuutta. Tiedonsaantipyynnöt on tilastoitu liittymäkohtaisesti.

Kaavio 28. Tiedonsaantipyynnöt, tiedon tallennusvelvollisuus, haetun tiedon ikä

PolL 4:3.1 § mukaiset pyynnot tehdään rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi, kun taas PolL 4:3.2 § mukaiset pyynnot teleosoitteen omistajan tai käyttäjän selvittämiseksi.

Tiedonsaantipyynnot - Kaikki	Kaikki	> 12 kk	9 - 12 kk	6 - 9 kk	3 - 6 kk	< 3 kk
PolL 4:3.1§	3474	553	256	395	628	1642
PolL 4:3.2§	7960	683	416	653	1024	5184
Yhteensä	11434	1236	672	1048	1652	6826

Kaavio 29. Kaikki tiedonsaantipyynnot

Vain tiedon tallennusvelvollisuus - Tiedonsaantipyynnot	Kaikki	> 12 kk	9 - 12 kk	6 - 9 kk	3 - 6 kk	< 3 kk
PolL 4:3.1§	2160	424	213	273	403	847
PolL 4:3.2§	5373	531	334	508	626	3374
Yhteensä	7533	955	547	781	1029	4221

Kaavio 30. Tiedontallennusvelvollisuuden alaiset tiedonsaantipyynnot

Kaiken kaikkiaan rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi tehtyjä pyyntöjä on tehty 3474 kappaletta, joista tiedon tallennusvelvollisuuden alaiseen tietoon on ollut mahdollisuus päästä käsiksi 1736 pyynnöllä (2160-424), sillä 424 pyyntöä on kohdistunut sellaiseen tietoon, jota ei ole enää saatavilla. Tämä tarkoittaa sitä, että 62 % näistä tiedonsaantipyynnöistä on toteutettu televalvontarikoksen tutkimiseksi.

Liittymän omistajan tai käyttäjän tunnistamiseksi on tehty kaikkiaan 7960 tiedonsaantipyyntöä joista tiedon tallennusvelvollisuuden alaiseen tietoon on päässyt käsiksi 4842 pyyntöä (5373-531), sillä 531 pyyntöä on kohdistunut sellaiseen tietoon, jota ei ole enää saatavilla. Tämä tarkoittaa sitä, että 68 % tiedonsaantipyynnöistä on toteutettu liittymän omistajan tai käyttäjän selvittämiseksi televalvontarikoksissa.

2.4. Poliisi- ja pakkokeinolain mukaiset tarkkailutyypiset keinot

2.4.1. Yleistä

Otsikossa mainittujen keinojen ryhmissä tapahtui vuoden 2014 alusta pakkokeino- ja poliisilakiuudistuksessa useita muutoksia ja uudelleen määrittelyjä. Uusiksi toimivaltuuksiksi säädettiin suunnitelmallinen tarkkailu (PolL 5:13 § ja PKL 10:12 §), peitelty tiedonhankinta (PKL 10:14 § ja PolL 5:15 §), tekninen laitetarkkailu (PKL 10:23 § ja PolL 5:23 §), henkilön tekninen seuranta (PKL 10:21 § ja PolL 5:21 §) sekä teleosoitteen ja telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkiminen (PKL 10:25 § ja PolL 5:25 §).

Vuonna 2016 tehtiin n. 250 pidättämiseen oikeutetun virkamiehen/poliisimiehen suunnitelmallisen tarkkailun päätöstä. Keinoa toteutetaan pääosin vakavien rikosten, erityisesti törkeiden huumausainerikosten, selvittämiseen/paljastamiseen.

Peitellyn tiedonhankinnan päätöksiä tehdään vuosittain muutamia. Lakiin kirjattu perusterikoskynnyksen korkeus (4 v) muodostaa korkean kynnyksen keinon käytölle. Keinon käyttökelpoisuutta lisääisi huomattavasti kynnyksen lasku kahteen vuoteen. Keinossa hyvää on, että se voi kohdistua muuhunkin kuin rikoksesta epäiltyyn.

2.4.2. Pakkokeinolain mukainen tekninen tarkkailu

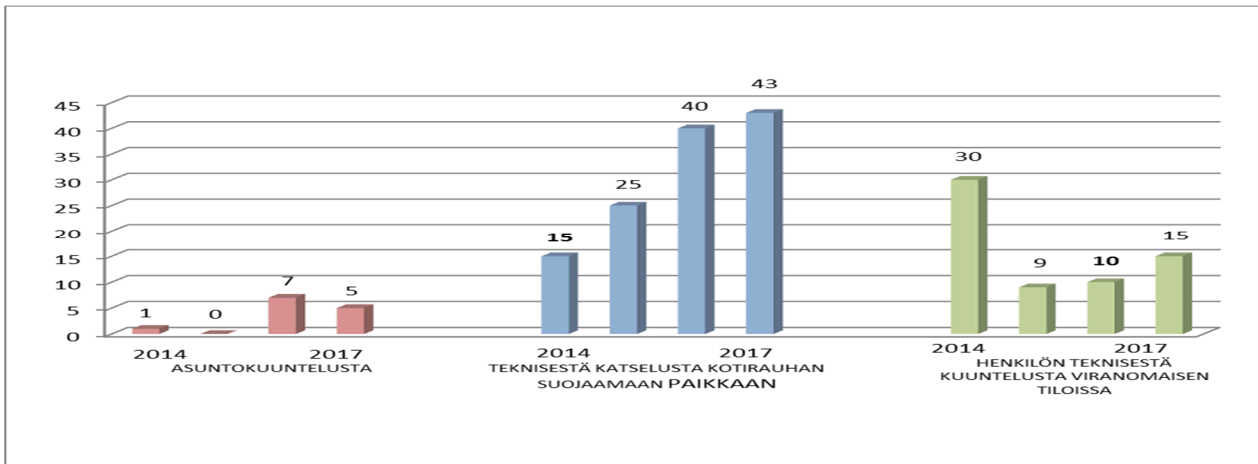
2.4.2.1. Teknisen tarkkailun päätökset

Asuntokuunteluiden määrä on edelleen erittäin pieni. Vuosina 2014–2015 näitä oli ainoastaan 1 kpl, mutta vastaavasti seuraavana kahtena vuotena 2016–2017 yhteensä 12 kpl.

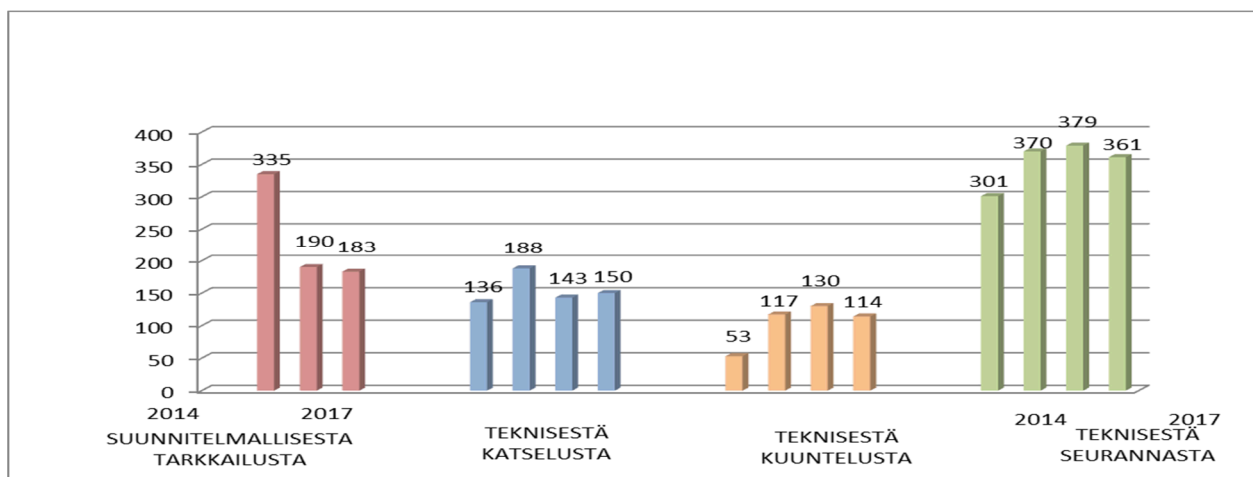
Teknisen katselun kotirauhan suojaamaan piirin olevien vaatimuksien määrä on kasvanut vuodesta 2014 merkittävästi ja tasaisesti. Lukumäärän kasvun taustalla on mahdollisesti kehittyneempi katselutekniikka, jolla mahdollistettu tekninen katselu mm. kerrostalojen rappukäytävissä. Tätä kautta pakkokeinon käyttö on tullut operatiivisesti mahdolliseksi toteuttaa.

Poliisin tekemien teknisten kuuntelupäätösten lukumäärän laskun selittää mahdollisesti Salpa-rekisterin kirjaamistavan muutos. Aikaisemmin kohdehenkilön jokaisesta tapaamisesta laadittiin erillinen päätös kun taas vuodesta 2017 on kirjattu yksi päätös henkilön käymistä keskusteluista ja tarkemmat tiedot on kirjattu asentajalomakkeelle pakkokeinon käyttöä koskevaan kohtaan tai pöytäkirjaan.

Suunnitelmalliset tarkkailupäätökset alettiin kirjata vasta vuonna 2015 Salpa-järjestelmään. Vuoden 2014 päätökset ohjeistettiin kirjaamaan takautuvasti vuonna 2015. Tästä seikasta johtuen vuoden 2015 tilastollinen lukumäärä ei ole vertailukelpoinen vuoden 2016–2017 vastaaviin lukuihin.

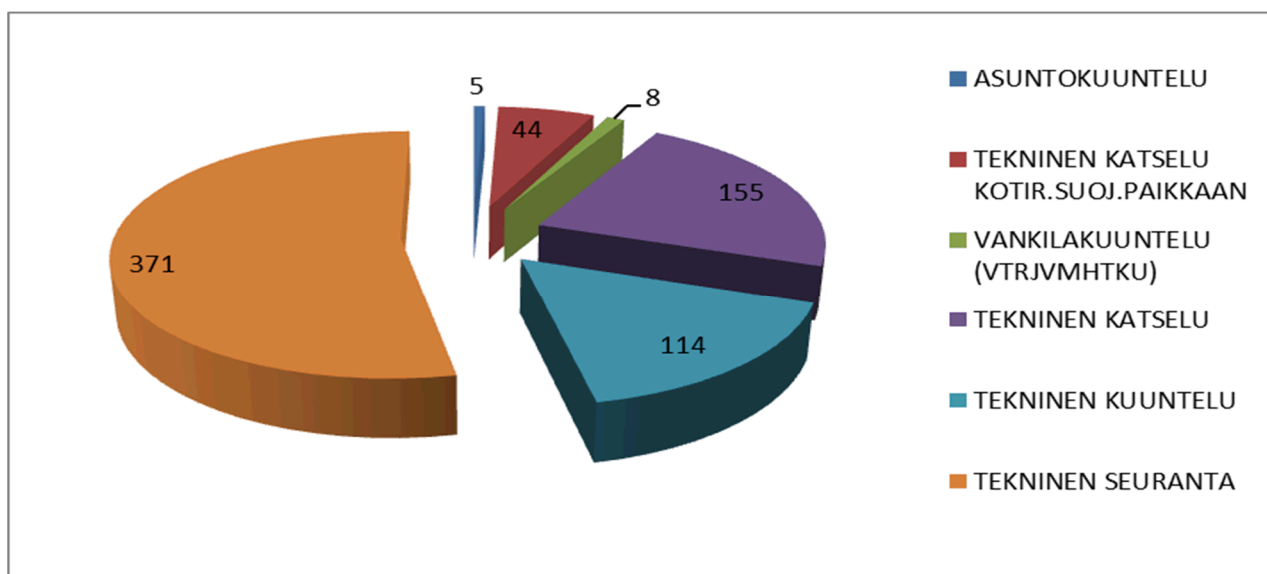

Kaavio 31. Tuomioistuimessa myönnettyjen pakkokeinovaatimusten lukumäärä

Kaavio 32. Poliisiviranomaisen pakkokeinopäätösten lukumäärä

2.4.2.2. Teknisen tarkkailun päätökset ja vaatimukset pakkokeinotyypeittäin

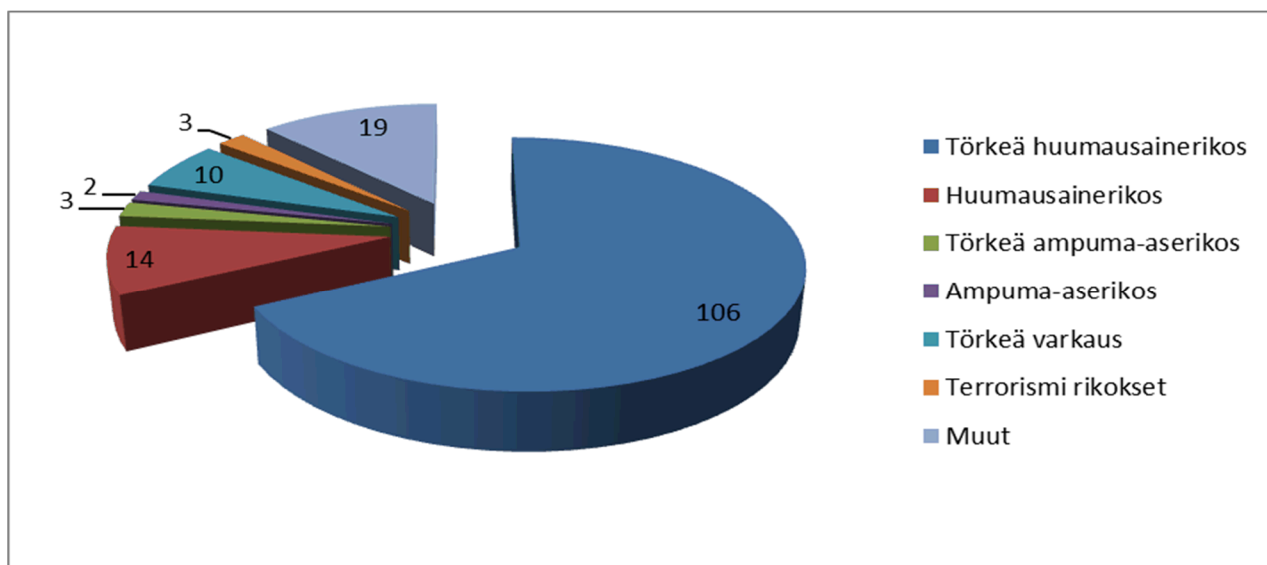

Kaavio 33. Teknisen tarkkailun päätökset ja vaatimukset pakkokeinotyypeittäin

2.4.2.3. Teknisen katselun perusterikokset

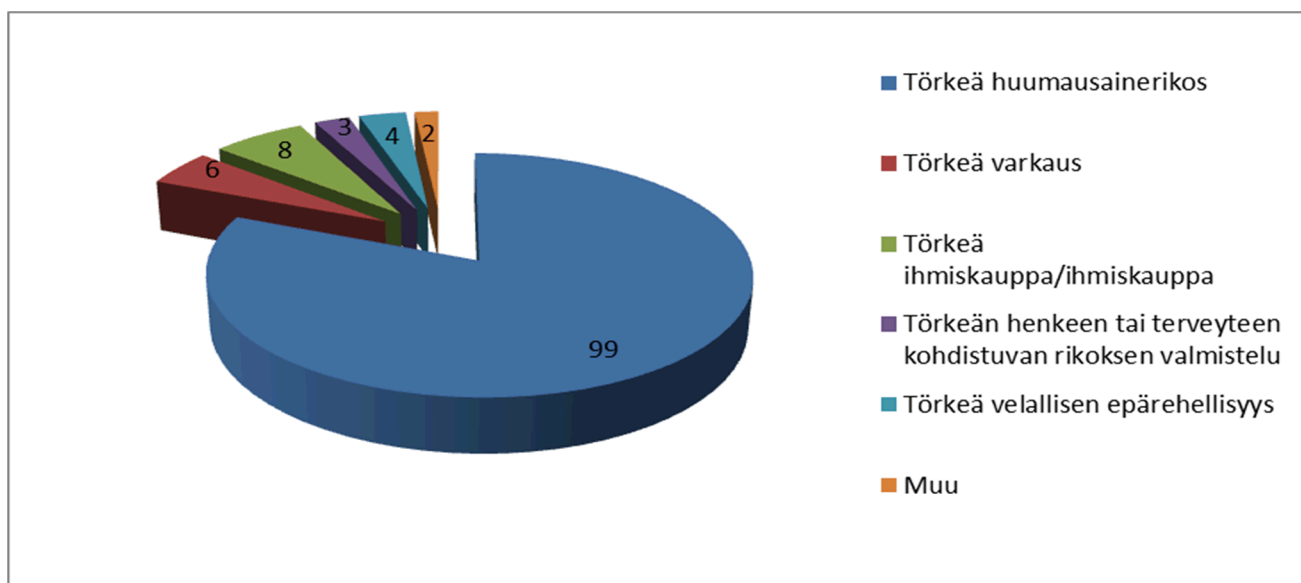
Teknisen katselun vaatimuksia kotirauhan suojaamaan paikkaan tuomioistuimelle vaadittiin 44 tapauksessa (v. 2016 38 kpl). Näissä pakkokeino vaadittiin rikosnimikkeellä törkeä huumausainerikos 41 tapauksessa muita kolmea yksittäisissä eri rikoksissa.

Teknistä katselua ei suoritettu viranomaisen tiloissa olevaan rikoksensa johdosta vapauteensa menettäneisiin henkilöihin (vankilakatselu).

Kaavio 34. Teknisen katselun perusterikokset

2.4.2.4. Teknisen kuuntelun sekä vankila- ja asuntokuuntelun perusterikokset

Kaavio 35. Teknisen kuuntelun perusterikokset

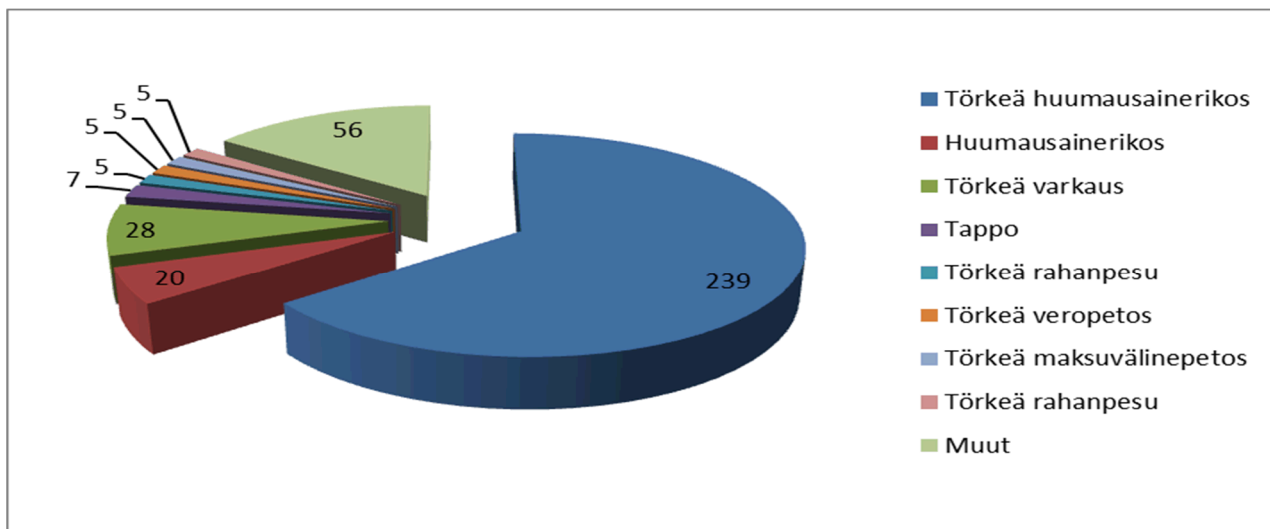
Yllä olevan lisäksi viranomaisen tiloissa rikoksen johdosta vapautensa menettäneeseen (vankila-kuuntelu) on kirjattu 15 teknisen kuuntelun vaatimusta, joista 14 kohdistui törkeän huumausainerikoksen tutkintaan.

Teknisen kuuntelun vaatimuksia vakituiseen asumiseen tarkoitettuun tilaan (asuntokuuntelu) todettiin viisi kappaletta vuonna 2017. Rikosnimikkeinä näissä vaatimuksissa olivat törkeä huumausainerikos (3 kpl) ja tappo (2 kpl)

2.4.2.5. Teknisen seurannan perusterikokset

Aiempien vuosien tavoin teknisen seurannan käyttö on keskittynyt 73 %:sti (270/370) huumausainerikollisuuden torjuntaan. Teknisen seurannan käyttö esimerkiksi talousrikoksissa on edelleen varsin vähäistä. Yhtenä syynä tähän voi olla talousrikosten tutkintaperinteen perustuvan edelleen

esitutkinnan kohteina olevilta yrityksiltä ja henkilöiltä saatavien kirjallisten todistusaineistojen harkkimiseen.

Kaavio 36. Teknisen seurannan perusterikokset

Henkilön teknisen seurannan vaatimuksia ei tuomioistuimelle esitetty vuonna 2017.

2.4.2.6. Teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkiminen (PKL 10:25 § / PoL 5:25 §)

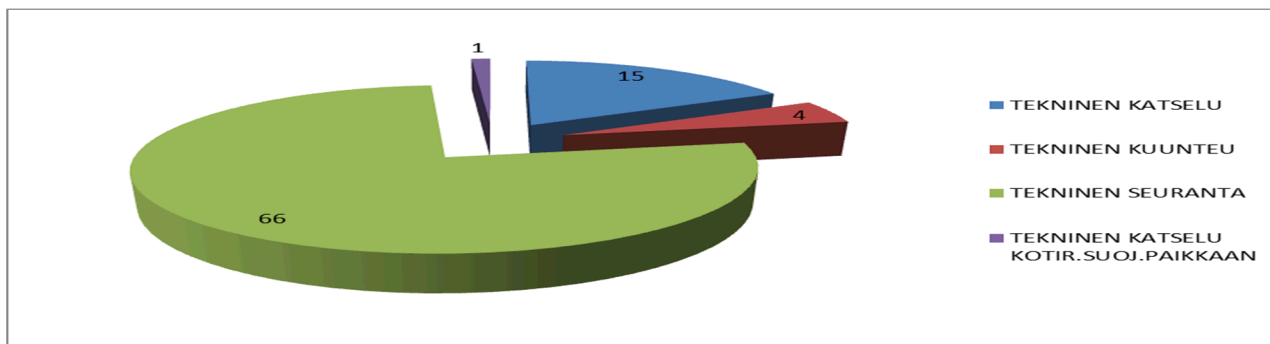
Kyseisen telepäätelaitteen yksilöinnin toteuttaa keskitetysti keskusrikospoliisi. Keinoa käytettiin 61 (v. 2015 57) kertaa. Perusterikoksina olivat pääosin huumausainerikokset sekä omaisuusrikokset.

2.4.3. Poliisilain mukainen tekninen tarkkailu

Poliisilakiperusteisesti suoritettiin yksi tuomioistuinratkaisun vaatima katselu kotirauhan suojaamaan tilaan rikosnimikkeellä törkeä varkaus; vankilakatseluja ei poliisilain perusteella suoritettu, muut tekniset tarkkailut ovat olleet pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen päätöksiä.

2.4.3.1. Teknisen tarkkailun päätökset tiedonhankintatyypeittäin

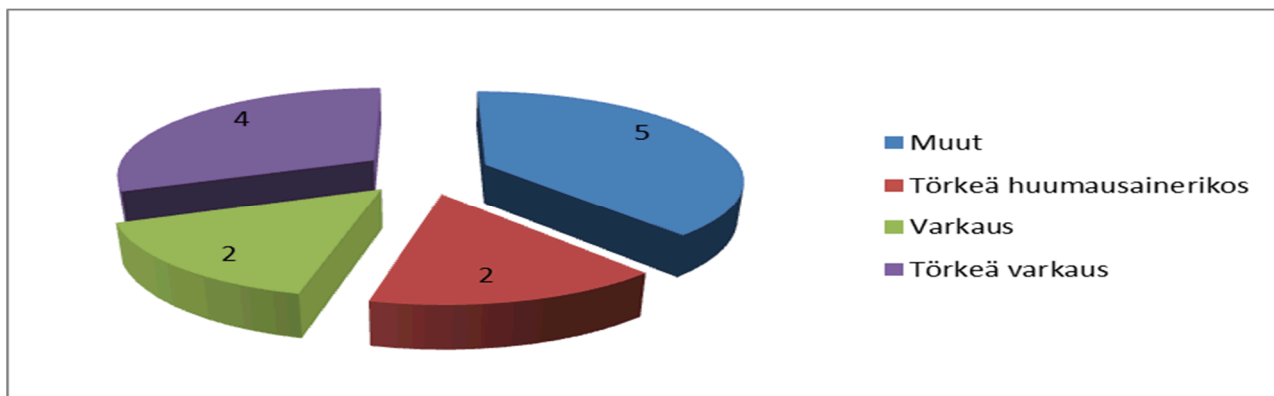
Teknisen tarkkailun käyttö on vähentynyt kaiken kaikkiaan 25 %:lla edellisvuodesta; etenkin teknisen kuuntelun päätösten prosentuaalinen osuus on pudonnut vuodesta 2016 66 %:a. Lasku lienee seurausta kuuntelun haasteellisuudesta ja henkilöresursoinnin tarpeesta.

Kaavio 37. Teknisen tarkkailun päätökset tiedonhankintatyypeittäin

2.4.3.2. Teknisen katselun perusterikokset

Teknisen katselun osalta todetaan, että epäkohtana on, kuten poliisilakiperusteisten telepakkokeinojenkin kohdalla, ettei poliisilaki mahdollista salaisten teknisten tarkkailujen käyttöä rikosten paljastamiseksi tai estämiseksi kuin hyvin rajatuissa rikosnimikkeissä.

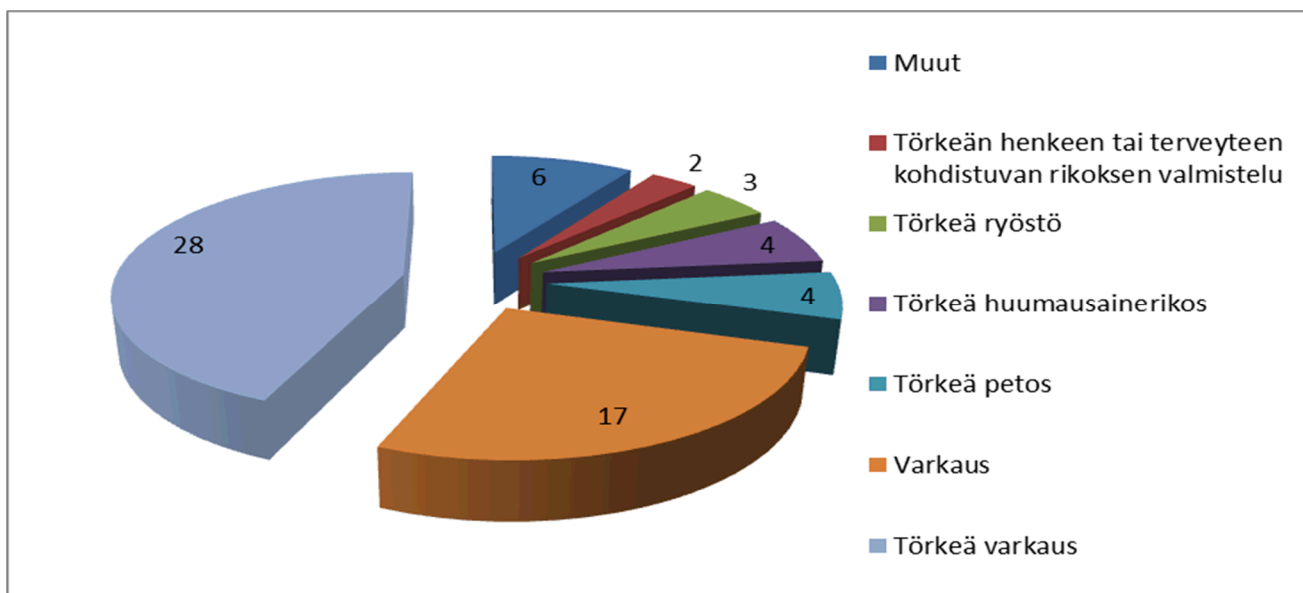
Kaavio 38. Teknisen katselun perusterikokset

2.4.3.3. Teknisen kuuntelun perusterikokset

Teknistä kuuntelua poliisilain puolella käytettiin neljä kertaa vuonna 2017.

2.4.3.4. Teknisen seurannan perusterikokset

Teknisen seurannan päätökset olivat määrällisesti vuoden 2016 tasolla. Törkeät petokset tosin veivät varkausrikoksilta ykkösaseman perusterikosten kärjessä muodostaen 44 %:a tehdyistä päätöksistä. Henkilön teknistä seurantaa ei käytetty poliisilakiperusteisesti vuonna 2017.

Kaavio 39. Teknisen seurannan perusterikokset

2.4.3.5. Hylättyjen / ei-käytettyjen teknisen tarkkailun päätösten lukumäärät

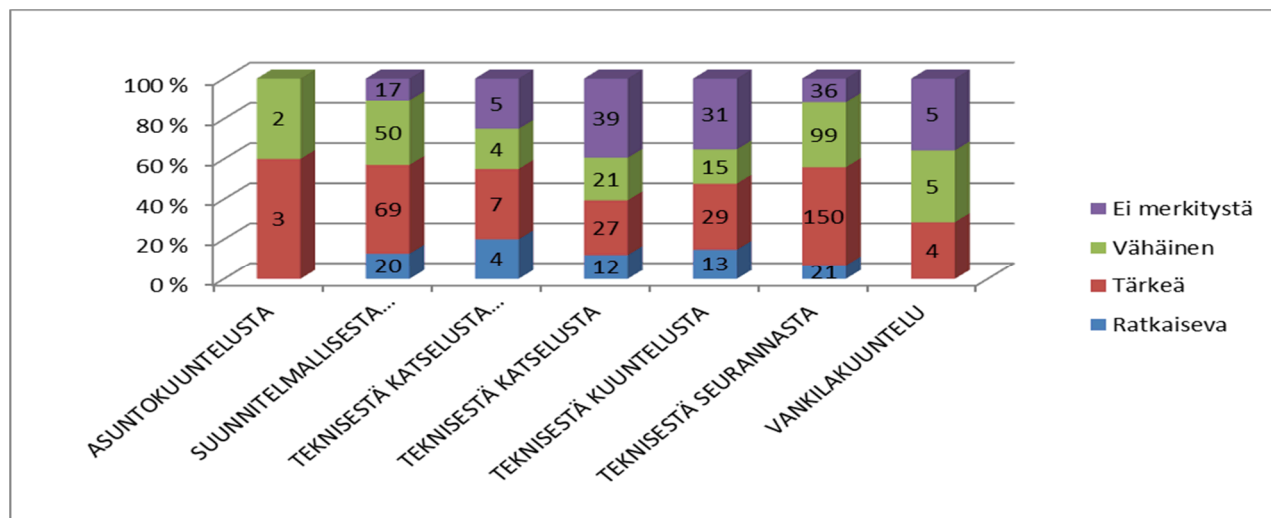
	Myönnetty	Ei käytetty	Hylätty	Toteutunut
TEKNINEN KATSELU	44			44
TEKNINEN KUUNTELU	5			5
TEKNINEN SEURANTA	69	2		67

Kaavio 40. Hylättyjen / ei-käytettyjen teknisen tarkkailun päätösten lukumäärät

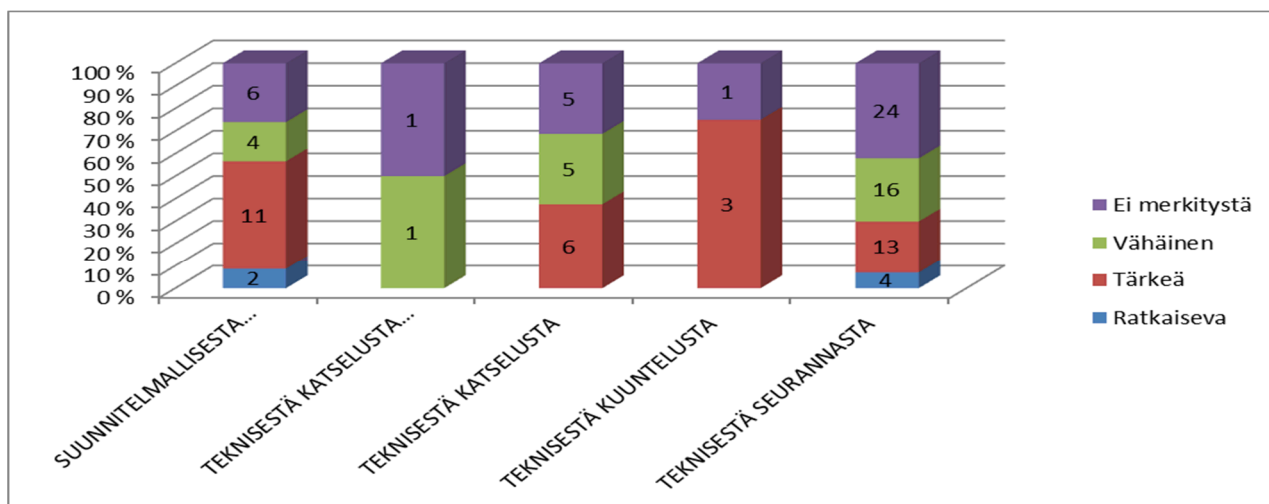
2.4.4. Teknisten tarkkailujen merkityksellisyysarvio

Pakkokeinolakiperusteisten teknisten tarkkailujen rikostorjunnallista vaikuttavuutta voidaan alla olevien lukujen perusteella pitää tyydyttävänä. Vaikuttavuudeltaan ratkaisevaksi ja tärkeäksi arvioitujen osuus ei tarkkailuissa yllä telepakkokeinojen tasolle. "Vähäisen" tai "ei merkitystä" arvion saaneilla pakkokeinon käytöllä on toisaalta kyetty sulkemaan pois tietty tutkintalinja ja saatu aikaan työajan kohdentaminen oleelliseen.

Poliisilakiperusteisten teknisten tarkkailujen merkittävyysarviossa ratkaisevan tai tärkeän merkityksen prosentuaalinen osuus on kutakuinkin samalla tasolla pakkokeinolakiperusteisten teknisen tarkkailun merkittävyysarvioiden kanssa. Ratkaisevan osuuden vähäisyyden tai puuttumisen selittävä tekijänä lienee, että poliisilain toimivaltuuksilla operoitaessa tiedonhankinnan kohteena oleva rikos ja sen tekijäjoukko ei ole hahmottunut yhtä hyvin kuin käytettäessä pakkokeinolain toimivaltuuksia esitutkinnan aikana.

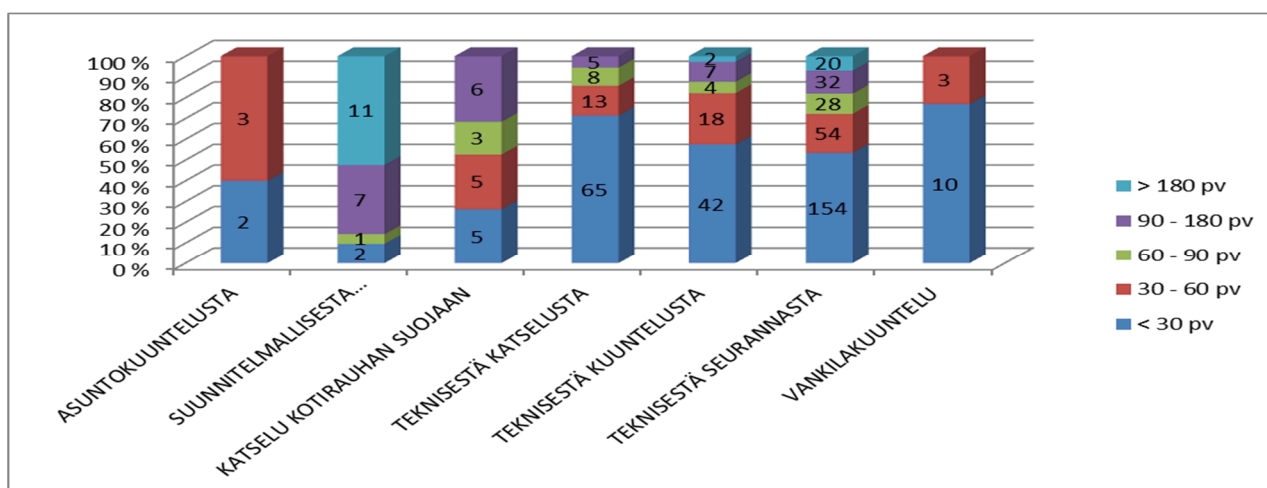

Kaavio 41. Suunnitelmallisten ja teknisten tarkkailujen merkityksellisyysarvio (pakkokeinolaki)

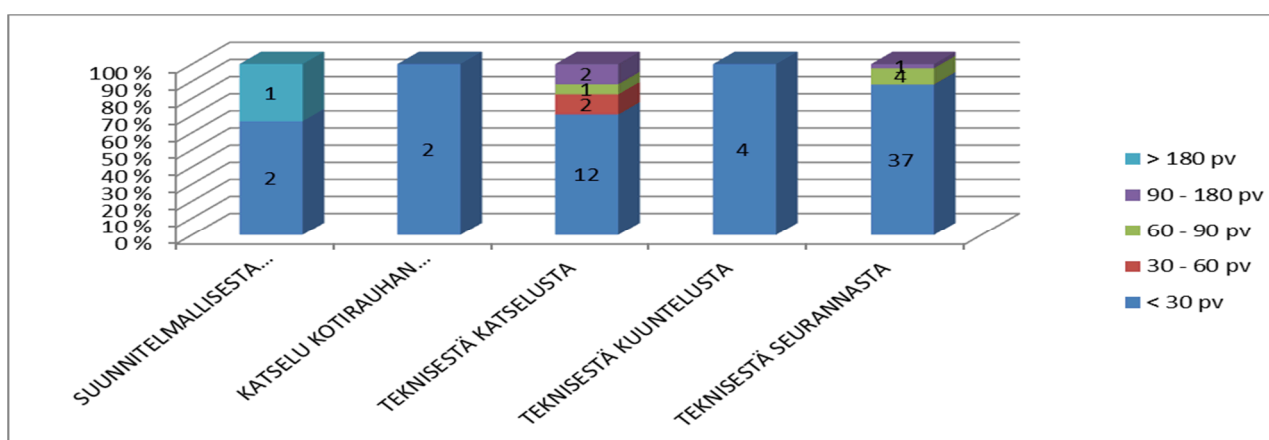

Kaavio 42. Suunnitelmallisten ja teknisten tarkkailujen merkityksellisyysarvio (poliisilaki)

2.4.5. Teknisten tarkkailujen käytön kesto

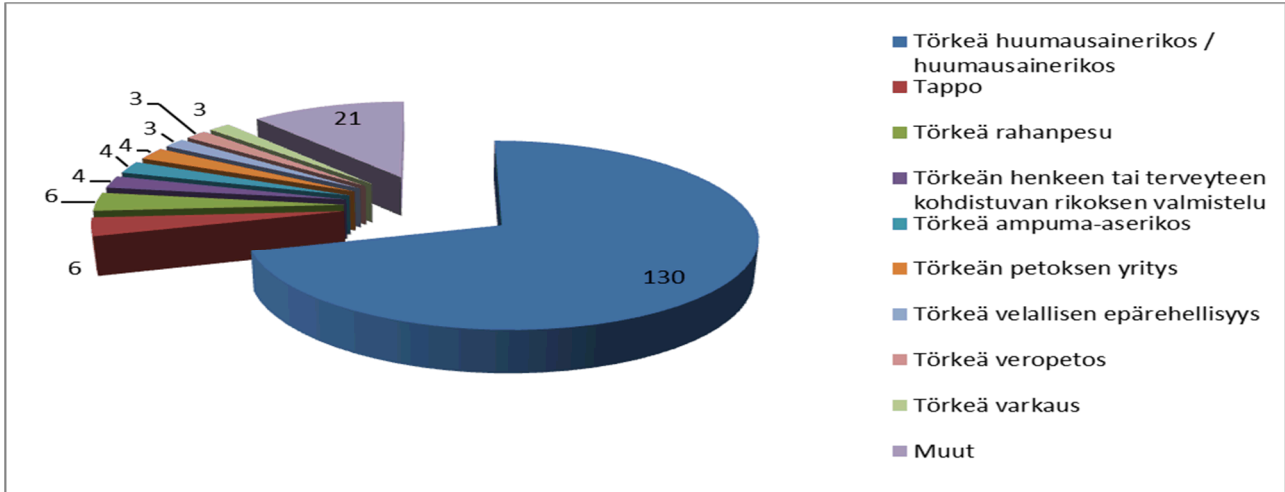
Kaavio 43. Teknisten tarkkailujen käytön kesto (pakkokeinolaki)

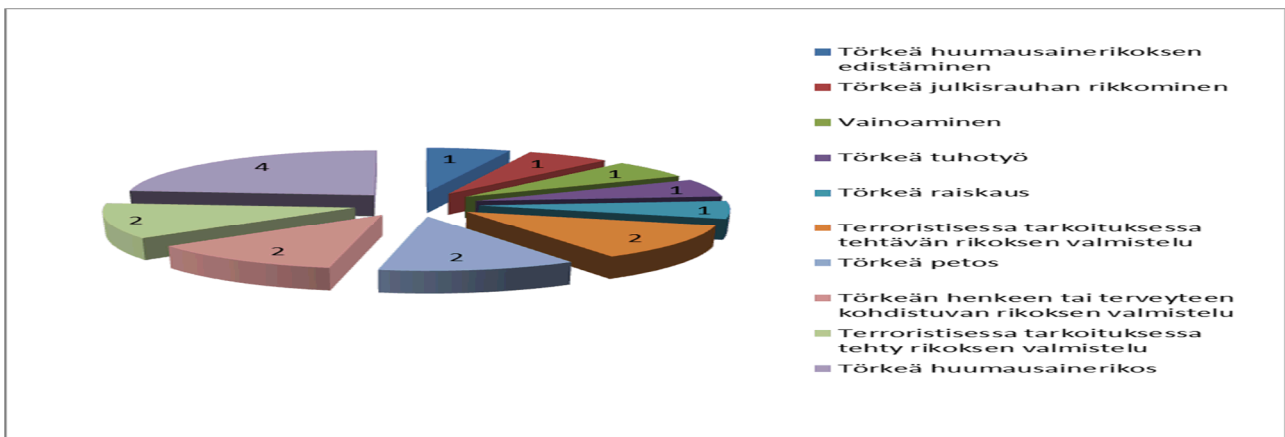
Kaavio 44. Teknisten tarkkailujen käytön kesto (poliisilaki)

2.5. Suunnitelmallinen tarkkailu

2.5.1. Suunnitelmallisen tarkkailun perusterikokset

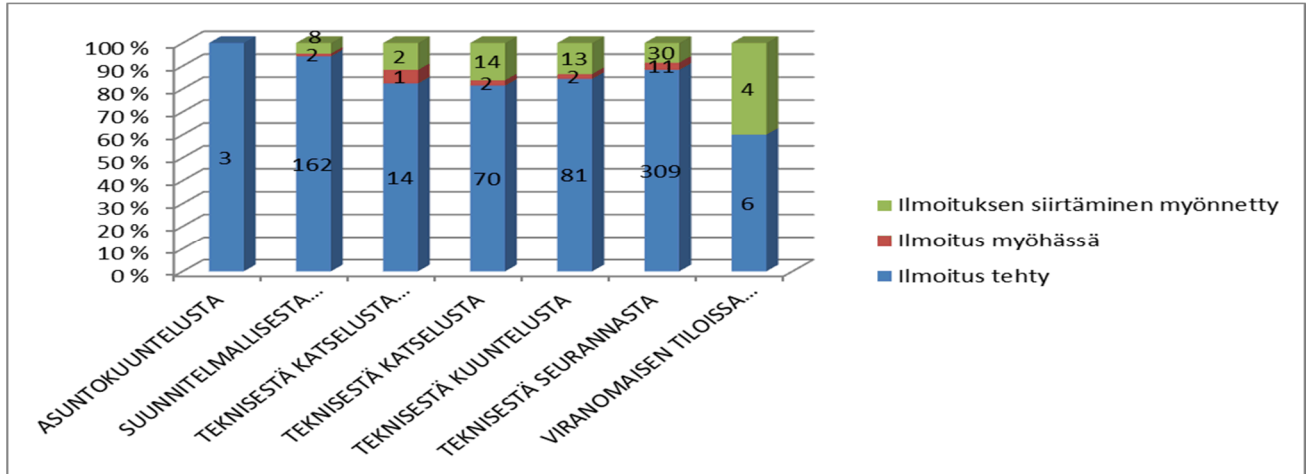

Kaavio 45. Suunnitelmallisen tarkkailun perusterikokset (pakkokeinolaki)

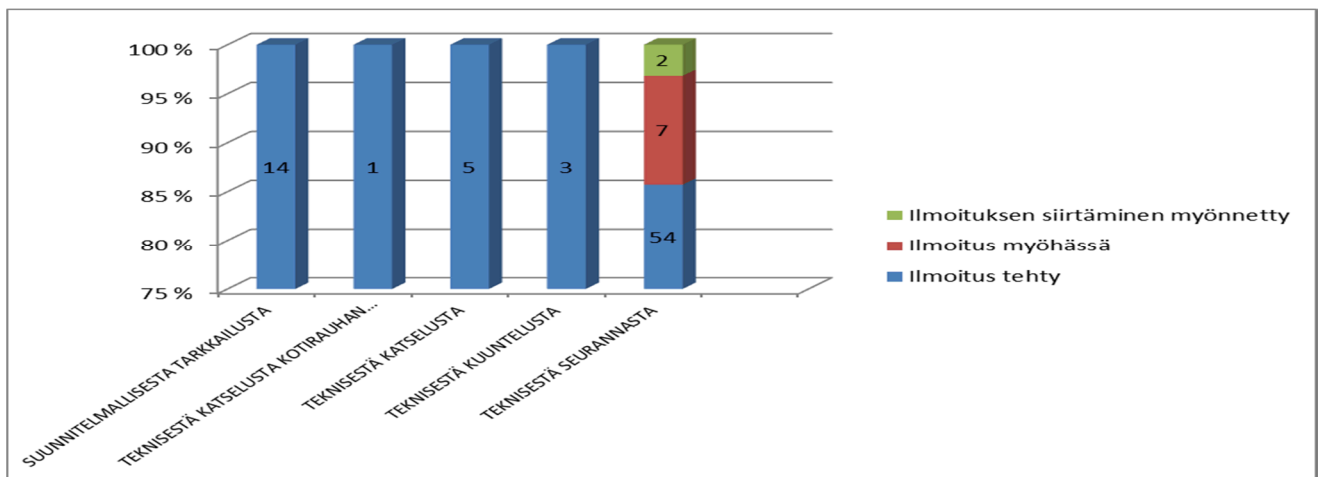

Kaavio 46. Suunnitelmallisen tarkkailun perusterikokset (poliisilaki)

2.6. Salaisen pakkokeinon ja tiedonhankintakeinon käytöstä epäilylle ilmoittamiset teknisessä ja suunnitelmallisessa tarkkailussa

Kaavio 47. Pakkokeinolaki

Kaavio 48. Poliisilaki

3. Poliisi- ja pakkokeinolain mukaiset erityiset salaiset pakkokeinot

3.1. Tietolähdetoiminta ja tietolähteen ohjattu käyttö

Tietolähdetoiminnasta säädetään laissa (PKL 10:39-40 § ja PolL 5:40-42 §) sekä valtioneuvoston asetuksessa (122/2014). Poliisihallituksen määräyksessä (POL-2014-3305) annetaan tarkempia määräyksiä tietolähdetoiminnan järjestämisestä ja tietolähdetoimintaan liittyvistä menettelyistä.

Vuonna 2017 rekisteröitiin edelleen merkittävä määrä uusia tietolähteitä. Tietolähdetoiminnan avulla saatiin myös tietoa etsintäkuulutettujen henkilöiden olinpaikasta, terrorismintorjuntaan liittyvää tietoa, tuotettiin tietoa rikoshyödyn poisottamiseksi sekä kyettiin onnistuneesti estämään vakavia rikoksia.

Tietolähdetoiminta on aina ollut tärkeä rikostorjunnan tiedonhankintakeino. Ammattimaisesti ylläpidetty ja vapaaehtoisuuteen perustuva tietolähdesuhde tuottaa yleensä sekä ajankohtaista että täsmällistä tietoa rikoksista ja rikollisista. Juuri tästä syystä tietolähdetoiminta on erityisen tehokas ja kustannustehokas keino. Viranomaisen näkökulmasta toimintaan kuitenkin liittyy monenlaisia riskejä, joiden tunteminen ja hallinta ovat edellytys ammattimaiselle, oikeusvarmalle ja turvalliselle toiminnalle. Kuitenkin (ohjatusta) tietolähdetoiminnasta ilmoittaminen tiedonhankinnan kohteelle koetaan hyvin ongelmalliseksi.

3.2. Peitetoiminta (myös tietoverkossa)

Peitetoiminnassa (PKL 10:27 § ja PolL 5:28 §) huomion arvoista on mm. että tietoverkossa tapahtuvan peitetoiminnan lievempi sääntely johtuu sekä toimintaympäristön ominaispiirteistä että teknisessä ympäristössä tapahtuvan toiminnan reaali maailmaa luotettavammasta dokumentointimahdollisuudesta.

Vuonna 2017 on tehty viime vuosien tapaan muutamia sekä uusia että aikaisempien peitetoimintapäätösten jatkopäätöksiä. Peitetoimintaa on käytetty tarkan harkinnan perusteella ja useimmiten toiminta on kohdistunut vakavien rikosten, erityisesti törkeiden huumausaine- ja rahanpesurikosten, paljastamiseen. Peitetoiminnasta saatu hyöty on parhaimmillaan hyvin merkityksellistä, kun keino tuottaa lisäksi suuren määrän ylimääräistä tietoa sitä tarvitseville poliisiyksiköille.

Kuten tietolähdetoiminnassa ilmoittamisvelvollisuus heikentää edellytyksiä peitetoiminnan käytölle huomattavasti.

3.3. Valeosto (myös tietoverkossa)

Valeostoa (PKL 10:34 § ja PolL 5:35 §) on käytetty pääasiassa törkeiden huumausainerikosten paljastamiseen ja selvittämiseen. Vuonna 2017 erityisesti tietoverkossa tapahtuvien valeostopäätösten kirjaaminen on lisääntynyt merkittävästi. Syynä määrän kohentumiseen on vuonna 2017 järjestetty ensimmäinen valtakunnallinen tehostettu valvontaoperaatio. Poliisi suoritti tehostettua huumausaineiden valvontaa verkossa anonyymeillä myyntikanavilla. Valvontaan osallistuivat kaikki poliisilaitokset sekä keskusrikospoliisi. Valvonnan aikana eri puolilla Suomea kirjattiin verkossa tapahtuneista huumausainerikoksista 116 rikosilmoitusta.

Verkkovalvontaoperaation yhtenä tarkoituksena oli kehittää poliisin valmiuksia paljastaa huumausainerikoksia valtakunnallisesti jalkauttamalla hyviä käytäntöjä niistä poliisiyksiköistä, joissa tästä on ollut enemmän kokemusta. Verkkovalvontaoperaation tulokset osoittavatkin, että perinteisen huumausainerikollisuuden rinnalla rikostentorjuntatoimenpiteitä tulee kohdistaa myös verkossa tapahtuvaan huumausainekauppaan ja todennäköistä on, että verkkovalvontaa tullaan kertyneen kokemuksen perusteella lisäämään.

Tietoverkossa tapahtuvien rajoitettujen peitetoiminta- ja valeostopäätösten (= Stekpov-päätökset) kirjaaminen siirtyi vuoden 2017 lopulla Salpa-järjestelmään, muiden salaisten pakkokeinojen tapaan. Muutoksen myötä päästiin eroon poliisiyksikkökohtaisten kirjavien lomakkeiden luomisesta sekä helpotettiin laillisuusvalvonnan toteutusta ko. keinojen osalta. Tietoverkossa tehtävien huumausaineita koskevien rajoitettujen valeostojen osalta olisi tosin syytä linjata, millaisia tarjouksia voidaan esittää ja millä perusteilla, jotta rikosprovokaation riskiltä välttyttäisiin.

Voidaankin todeta keinojen käytön hyötyjen lopullisesti sisäistetyn poliisiyksiköissä olkoonkin, että se on pääsääntöisesti erittäin henkilöresursseja vaativaa. Reaali maailmassa tapahtuvat valeostopäätökset tulisi saada järjestelmään myös mahdollisimman pikaisesti; poliisihallinnon yhtenäinen tätä koskeva pöytäkirjamalli tulisikin saada viipymättä kehitettyä.

Yhdistetty valeosto / peitetoiminta tietoverkossa -koulutus järjestettiin keskusrikospoliisissa kesällä 2017.

3.4. Valvottu läpilasku

Suomi on jo vuosia sitoutunut kansainväliseen valvottuun läpilaskuun useissa kansainvälisissä rikostorjuntasopimuksissa. Lainsäädäntöuudistusten myötä, valvottua läpilaskua (PKL 10:41 § ja PolL 5:43 §) ei ole enää rajoitettu ainoastaan kansainvälisiin tilanteisiin vaan se soveltuu myös käytettäväksi kansallisesti maan rajojen sisäpuolella. Valvotun läpilaskun edellytykset ovat tiukat, mikä johtaa siihen, että käytännössä tämä rajoittaa keinon käyttämistä, jos rikostorjunnalliset tavoitteet on saavutettavissa jonkin lievemmäksi arvioitavan menetelmän avulla. Poliisi on tehnyt muutaman valvotun läpilaskun päätöksen, joskaan ei vuonna 2017.

3.5. Salaisen tiedonhankinnan käytön suojaaminen

Salaisen tiedonhankinnan käytön suojaamisen (PKL 10:47 § PolL 5:46 §) tarkoitus on tehostaa tiedonhankintavaltuuksien käyttöä estämällä niiden paljastumista. Tiedonhankinnan suojauskeinot eivät täten luo uutta toimivaltaa poliisille, vaan niiden tarkoituksena on turvata laissa erikseen määriteltujen salaisen tiedonhankinnan toimivaltuuksien käyttö.

Poliisihallitus suorittaa vuosittain laillisuusvalvontatarkastuksen keskusrikospoliisin suojaamistoimintaa koskeviin suojaamispäätösvalmistelu- sekä esittelymuistioihin ja päällikön sekä Stekpov-päätöksiin että pöytäkirjoihin. Keinon käyttöä on toteutettu poikkeuksetta aina suoritettaessa peite-toimintaa ja rajoitettua valeostoa tietoverkossa sekä joissain tapauksissa myös suunnitelmallisissa tarkkailuissa. Suojaamistoimenpiteiden käyttöön liittyvien toimenpiteiden käytänteet ovat sittemmin vakiintuneet verrattaessa alkuvuosiin jolloin käyttö mahdollistui pakkokeinoissa vuonna 2014.

4. Suoritettu laillisuusvalvonta ja valvontahavainnot

4.1. Yleistä

Sisäministeriö on antanut ohjeet (SMDnro-2016-329, 21.6.2016 sekä SMDno-2016-329, 21.6.2016) sisäisestä laillisuusvalvonnasta sisäministeriössä ja sen hallinnonalalla. Poliisihallitus on antanut 20.12.2016 ohjeen (POL-2016-17212) sisäisestä laillisuusvalvonnasta poliisissa. Voimassa oleva Poliisihallituksen määräys poliisin salaisen tiedonhankinnan järjestämisestä, käytöstä ja valvonnasta on annettu 29.4.2014 (POL-2014-3305).

Mainituissa laillisuusvalvontaa käsittelevissä ohjeissa käsitellään muun muassa salaisen tiedonhankinnan valvontaa. Poliisihallituksen määräyksessä edellytetään, että kunkin poliisiyksikön päällikön tulee huolehtia siitä, että määräyksessä tarkoitettujen tiedonhankinta- ja suojauskeinojen käyttö tulee vuosittain tarkastetuksi toiminnan laillisuuden edellytysten osalta, ja että valvonnan raportointi Poliisihallitukselle toteutuu määräyksen mukaisella tavalla. Lisäksi poliisiyksiköiden päälliköiden tulee varmistaa henkilöstön riittävä osaaminen sekä järjestelmän, että sen kautta käsiteltävien toimenpiteiden käytössä. Valvonnan yhteydessä havaittuihin epäkohtiin tulee puuttua viipymättä niiden edellyttämällä tavalla, ja laillisuusvalvonnan kannalta merkityksellisistä seikoista tulee viipymättä ilmoittaa Poliisihallitukselle.

Salaista tiedonhankintaa koskevassa Poliisihallituksen määräyksessä edellytetään, että kunkin poliisiyksikön päällikön tulee huolehtia siitä, että tässä kertomuksessa käsiteltujen tiedonhankinta- ja suojauskeinojen käyttö tulee vuosittain tarkastetuksi toiminnan laillisuuden edellytysten osalta, ja että valvonnan raportointi Poliisihallitukselle toteutuu määräyksen mukaisella tavalla. Määräys edellyttää lisäksi yhtenäistä valvonta- ja raportointimenettelyä sekä raportoinnin sisältöä. Poliisiyksiköt raportoivat keskeiset valvontatiedot vuosittain suoraan Poliisihallitukselle tammikuun loppuun mennessä.

Poliisihallitus suorittaa vuosittain kaikkiin poliisiyksiköihin laillisuustarkastuksia etukäteen toimitetun erillisen suunnitelman mukaisesti tarkastusteemojen vaihdellessa. Lisäksi suoritettiin erillistarkastuksia tiettyyn aihealueeseen kohdistuen sekä kattavia etätarkastuksia Salpa-järjestelmän tiedonhankintapäätöksiin ja -vaatimuksiin sekä pöytäkirjoihin.

Keskusrikospoliisin televiestintäyksikön telepakkokeinojen kansallinen keskus suorittaa telepakkokeinojen käytön päivittäisvalvontaa tarkastamalla Salpa-järjestelmään kirjattujen telepakkokeinovaatimusten ja -päätösten sekä tiedonsaantipyyntöjen edellytykset ja sisällön. Havaituista puutteista ilmoitetaan pyynnön tekijälle / päätöksen tekijälle, ja häntä pyydetään korjaamaan virheet esim. tekemällä uuden pyynnön / päätöksen. Keskusrikospoliisin tarkkailuysikkö puolestaan suorittaa sille toteutettavaksi osoitettujen teknisen tarkkailun toimenpidepyyntöjen / -päätösten laillisuustarkastuksen. Muiden poliisiyksiköiden toteutettaviksi osoitettujen toimenpidepyyntöjen / -päätösten laillisuustarkastus on pääosin jätetty kunkin poliisiyksikön nimettyjen laillisuusvalvojien vastuulle.

Keskusrikospoliisin teknisen tiedonhankinnan Salpa-päivystys palautti vuoden 2017 aikana hakijoille yhteensä 415 tiedonsaantipyyntöä (merkittävimpana IP-osoitteen haltijatietokyselyt). Palautuksen syynä on useimmiten pyynnön tekniseen toteutukseen liittyvä puutteellisuus tai virheellinen laintulkinta. Palautettujen pyyntöjen määrä on alle 4 % pyyntöjen kokonaismäärästä. Kyseisiä pyyntöjä ei ole toimitettu eteenpäin, vaan ne on palautettu hakijoille ja neuvottu oikean toimivaltuuden käytöstä.

Keskusrikospoliisin salaisiin tiedonhankintakeinoihin kohdistuva laillisuusvalvonta onkin luonteeltaan etukäteisvalvontaa, sillä pääosin tarkistukset suoritetaan ennen tiedonhankintakeinon suorittamista. Sekä televiestintä- että tarkkailuysikkö tukevat varsinaista valtakunnallista laillisuusvalvontatoimintaa erityisesti antamalla opastusta ja neuvontaa poliisiyksiköiden laillisuusvalvojille.

Edellä mainitun etukäteistarkastuksen lisäksi keskusrikospoliisin kansallinen keskus tarkastaa että operaattoreille menevät kytkentäpyynnöt ja niitä vastaavat päätökset vastaavat toisiaan. Päätösten ja kytkentäpyyntöjen ristiriidat ovat suurin yksittäinen asiaryhmä mihin päivystyksessä joudutaan puuttumaan lähes päivittäin. Tässä mielessä tuleva oikeusministeriön AIPA-rajapinnan mahdollistama sähköinen telepakkokeinovaatimusten käsittely on tervetullut, sillä se poistaa käyttäjälähtöiset eroavaisuudet edellä mainittujen asioiden väliltä. Sähköinen vaatimusten käsittely saataneen pilottiin Helsingin käräjäoikeuden kanssa keväällä 2018.

Muiden poliisiyksiköiden toteutettaviksi osoitettujen toimenpidepyyntöjen laillisuustarkastus on suurilta osin jätetty poliisiyksikön oikeudellisten asioiden yksikön (jäljempänä oikeusyksikkö, kts. 4.4.1) vastuulle.

Poliisiyksiköt ovat antaneet sekä sisäministeriön että Poliisihallituksen määräyksiin ja ohjeistuksiin pohjautuvia omia salaisten tiedonhankintavaltuuksien käytön laillisuusvalvontaan liittyviä määräyksiä, laatineet laillisuusvalvontasuunnitelmia sekä suorittaneet huomattavassa määrin tarkastuksia.

Seuraavassa tarkastellaan ensin tiedonhankinnan valvontaa Poliisihallituksen esikunnassa toimivan laillisuusvalvonnan vastuualueen havaintojen perusteella ja tämän jälkeen poliisiyksiköiden itsensä tekemiä havaintoja.

4.2. Poliisihallituksen tarkastushavainnot

4.2.1. Yleistä Poliisihallituksen suorittamasta valvonnasta

Poliisihallituksessa 7.2.2017 allekirjoitetun tulossuunnitelman 2017 mukaisesti poliisille on asetettu yhdeksi tavoitteeksi, että poliisin laillisuusvalvonta varmistaa toiminnan lainmukaisuutta, perus- ja ihmisoikeuksien, oikeusvaltioperiaatteen ja hyvän hallinnon periaatteiden toteutumista hallinnonalan virastoissa. Virastojen välistä tiedonvaihtoa ja yhteistyötä tehostetaan hallinnonalan laillisuusvalvontaohjeen linjausten mukaisesti

Poliisihallituksen laillisuusvalvonnan vastuualue suoritti jokavuotiseen tapaan laillisuustarkastukset etukäteen poliisiyksiköille toimitetun suunnitelman (POL-2017-7730, 20.04.2017) mukaisesti kaikkiin poliisiyksiköihin. Laillisuusvalvonnan vastuualue kävi läpi yksiköissä laaditut vuoden 2017 laillisuustarkastussuunnitelmat sekä Salpa-valvonnan osalta poliisiyksiköiden salaisten tiedonhankintakeinojen yhdenmukaisen käytön ja valvonnan organisoinnit, prosessit ja vastuut.

Erillistarkastuskohteina olivat valtakunnan laajuisesti kaikki Salpa-järjestelmään kirjaamattomat tiedonhankintakeinot. Erillisestä määräyksestä Poliisihallituksen laillisuusvalvonta kohdisti HEV-alueen poliisiyksiköihin (Helsinki, Itä-Uusimaa, Länsi-Uusimaa sekä keskusrikospoliisi) erillisen kohdennetun laillisuustarkastuksen erityisesti tietolähdetoimintaan keskittyen.

Poliisihallitus kohdisti myös kattavia etätarkastuksia Salpa-järjestelmään vuonna 2017 kirjattuihin salaisiin tiedonhankintapäätöksiin ja -vaatimuksiin sekä pöytäkirjoihin erillisen suunnitelman mukaisesti. Kirjauksista tarkastettiin kaikki kunkin poliisiyksikön laatimat vuoden 2017 poliisilain mukaiset televalvontapäätökset sekä pakkokeino- että poliisilain mukaiset teknisen tarkkailun päätökset. Myös kaikki kuhunkin poliisiyksikön tarkastuskäyntiin mennessä kirjatut pakkokeinolain mukaiset telekuuntelu- ja -valvontapäätökset tarkastettiin. Kaiken kaikkiaan Poliisihallitus tarkasti tuhansia salaisia pakkokeinoja Salpa-järjestelmästä. Havaitut puutteet olivat muutamaa virheellistä menettelyä lukuun ottamatta pääasiassa teknisiä ja edellytysten puutteellisia kirjaamisia. Puutteista informoitiin oikeusyksiköitä sekä myös suoraan tutkinnanjohtajia. Lisäksi muutamasta epäillyistä keinon käytön virheellisestä menettelystä toimitettiin erillinen selvityspyyntö poliisiyksiköihin.

Poliisihallituksen poliisiyksiköihin suorittamalla tarkastuskäynneillä kävi esiin edelleen tarve sekä Salpa-järjestelmän käytön että erilliskoulutuksiin (mm. viimevuotiseen tapaan tietoverkossa tapahtuva keinojen käyttö johtuen henkilöiden kierrosta). Yleisenä havaintona voidaan mainita vuoden 2014 alun lainsäädäntöuudistusten salaisten tiedonhankintakeinojen käytön edellytysten sekä uusien keinojen käytön noudattamisessa muodostuneen poliisiyksiköiden toiminnassa rutiineiksi. Tosin tiettyjä laintulkintoja keinojen käytössä joudutaan edelleen tekemään erityisesti hengen ja terveyden vaaran välittömyyttä ja välttämättömyyttä arvioitaessa sekä teknistä kuuntelua toteutettaessa.

Yleisenä havaintona Poliisihallitus toteaa, että salaisen tiedonhankinnan järjestäminen, käyttö ja valvonta ovat toiminnallisina prosesseina vähintään hyvällä tasolla. Puutteiden ja epäkohtien määrät ovat vakiintuneet matalalle tasolle, ja Poliisihallituksen puuttumista vaativat ja huomiota kiinnittävät tapaukset olivatkin valtaosiltaan teknisluonteisia.

4.2.2. Poliisihallituksen poliisilaitoksissa tekemät havainnot

Poliisiyksiköiden tarkastustoiminta on mm. oikeusyksiköiden aktiivisen toiminnan johdosta yhä näistynyt ja työprosessit vakiintuneet. Voidaankin todeta, että valtakunnallisesti poliisiyksiköiden suorittamien tarkastusten laatu ja sisällölliset toimenpiteet ovat vakiintuneet tietyin yksikkökohtaisin ominaispiirtein. Poliisiyksiköissä salaisiin tiedonhankintakeinoin tehtyjen yksittäisten keinojen

määrällisessä tarkastuskattavuudessa sekä -syvyydessä on kuitenkin edelleen merkittäviä eroavaisuuksia; muutamasta kymmenestä kaikkiin vuoden aikana yksikössä laadittuihin keinoihin sekä keinojen käytön päälomakkeista syvälliseen keinojen tarkasteluun. Tämä ei ole selitettävissä poliisiyksikön kokoon ja/tai keinojen määrään liittyvillä eroilla. Eroavaisuudet selittynevät tarkastustoiminnasta vastaavien salaisten tiedonhankintakeinojen ja Salpa-järjestelmän osaamisella sekä poikkeavuuksilla oikeusyksiköiden laillisuusvalvontakohteiden painotuksissa. Myös muiden työtehtävien määrä ja priorisointi vaikuttavat salaisten tiedonhankintakeinojen tarkastuskattavuuteen ja -syvällisyyteen. Eräässä poliisiyksikössä jopa apulaispoliisipäällikkötaso suorittaa tarkastuksia tiedonhankintakeinoihin ja joissain tiedonhankinnan suojausmenetelmillä on omat vastuuhenkilönsä, jotka osaltaan valvovat ja opastavat kyseisten tiedonhankintamenetelmien käyttöä tai niiden suojaamista.

Poliisihallinnossa ei ole voimassa olevaa keskusrikospoliisin ylläpitämää ohjeistusta Salpa-järjestelmän käyttöön. Pääosin edellisestä johtuen, erityisesti järjestelmän uudet ja satunnaiskäyttäjät luovat edellä mainitun kaltaisia puutteellisia ja epäkohtia sisältäviä vaatimuksia / päätöksiä. Toisaalta tarkastuksia tehdään ja palautetta annetaan yhä enenevässä määrin reaaliajassa sekä jatkuvasti. Havaintoa ja reagointia seuraa aina havainnon "jalkauttaminen" kohteelle, johon on ollut vuodesta 2016 teknisestikin paremmat edellytykset.

Poliisiyksiköiden Salpa-valvojat puuttuvat järjestelmässä havaittuihin puutteisiin ja edellyttäneet korjaustoimenpiteitä tutkinnanjohtajilta näitä havaittuaan, joskin havaintojen tekeminen on vaihtelevaa. Poliisihallituksen laillisuusvalvontatarkastuskäyntien yhteydessä oikeusyksiköille toimitettuihin Poliisihallituksen etätarkastushavaintomerkintöihin on kiinnitetty huomiota ja erillisiin toimenpidesityksiin on niin ikään reagoitu. Poliisiyksiköiden suorittamista tarkastuksista määrällisesti on eniten kohdennettu pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tekemiin päätöksiin joista puuttuu tuomioistuinkontrolli. Tarkastukset ovat vaihdelleet laajoista keinojen kirjausten ja niiden oikeudellisten perusteiden reaaliaikaisesta tarkastamisesta satunnaisiin otantatarkastuksiin. Havaitut epäkohdat on saatettu pääsääntöisesti tutkinnanjohtajien, osin myös poliisiyksiköiden ohjaus- tai johtoryhmän, tietoon. Salpa-järjestelmän diaarin valvojakenttään edellytetty kirjaus, aina se tarkastettaessa, on muodostunut käytännöksi.

Poliisihallituksen suorittamissa tarkastuksissa on edellisvuosien tapaan kiinnitetty huomiota suullisen määräyksen perusteella suoritettuihin teknisen tarkkailun päätöksiin (kiirepäätöksiin) jollaisia ne pääsääntöisesti ovat. Suullisesta määräyksestä tulee Salpa-määräyksen mukaisesti kirjata viipymättä merkintä järjestelmään, käytännössä 24 h kuluessa / seuraavana arkipäivänä. Pääsääntöisesti kiirepäätöksestä on tehty merkintä järjestelmään annetun määräyksen mukaisesti, joskin muutamia merkittäviäkin aikarajasta poikkeamia järjestelmään kirjaamisesta oli edelleen havaittavissa. Kehittämistä olisi edelleen laillisuusvalvojen teknisen tarkkailun prosessin ja käytännön työn ymmärtämisessä. Tarkasta sääntelystä huolimatta lainsäädännössä on edelleen paljon tulkintaa vaativia kohtia, joihin ei ole suoraa ja yksiselitteistä vastausta.

Poliisiyksiköiden suorittaessa televalvontaa sen ollessa välttämätöntä henkeä ja terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi PolL 5:8,3 §:n mukaisesti, toimivaltuuden käytön arviointia leimaa se, että jälkikätestarkastelussa ei useinkaan voida saada kaikkea sitä tilanne- tai tapauskohtaista tietoa, joka tutkinnanjohtajalla on ollut käytettävissään ratkaisua itsenäisesti tehdessään. Otettaessa huomioon, että kyseistä toimivaltuuden käytössä ei ole tuomioistuinkontrollia, Poliisihallitus on korostanut vuosittain sekä tarkastustilaisuuksissa että telepakkokeinoseminaarissa, että tehtyjen päätösten perustelut ja näiden taustalla olevat tiedot tulee kirjata päätöslomakkeelle yksityiskohtaisesti ja huolellisesti jälkikäteen laillisuusvalvonnan arvioimisen turvaamiseksi. Yleisellä tasolla keinoa on käytetty vaativissa vaaratilanteissa asianmukaisesti, joskin muutamissa keinojen käytön edellytysten kirjauksissa on esiintynyt puutteita, jolloin näistä ei ole riittävän selkeästi / lainkaan käynyt ilmi lain vaatimat tosiseikat; miksi tai miten etenkin kadonneeseen henkilöön kohdistetun keino välitön toteuttaminen on välttämätöntä hengen tai terveyden vaaran torjumiseksi. Katoaminen itsessään ilman perusteluja kun ei täytä laissa mainittua tunnusmerkistöä, eikä median tai läheisten luoma paine kadonneen löytämiseksi saa vaikuttaa suoritettavien etsintäkeinojen valintaan.

Vuosia vallitsi tilanne, jossa salaisten tiedonhankintakeinojen käytöstä tehtyjen laillisuusvalvojamerkintöjen kärkisijaa piti pöytäkirjaamisvelvoitteen myöhästyminen. Valtioneuvoston asetuksen esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta muuttumisen myötä 1.10.2016 tilanne on muuttunut, joskin tarkasteluvuoden edetessä on alkanut esiintymään lisääntyvässä määrin uuden 90 päivän ehdottoman takarajan ylityksiä. Lähtökohtana on, että pöytäkirja tulisi aina laatia niin pian kuin mahdollista, mitä ilmentää säännöksessä mainittu "ilman aiheetonta viivytystä". Tällä on uuden sääntelyn valossa korostunut merkitys eikä 90 päivän poikkeuksesta saisi muodostua pääsääntö. Uuden asetuksen soveltamisessa on huomioitu, että kun vanhan asetuksen aikana alkanut tai aloitettu toiminta jatkuu uuden asetuksen tultua voimaan, niin kyseisessä toiminnassa sovelletaan uutta asetusta.

Virka-ajan ulkopuolella tehtävissä kiirepäätöksissä on ilmennyt selkää tiedon puutetta vaihtoehtoisien keinojen käytöstä, kuten päätelaitteiden omista paikannusominaisuuksista, telepakkokeinojen käytön tuottavuudesta, oikeasta toimivaltapykälästä tai muista mahdollisuuksista tuottaa muilla laitteistoilla televalvontaa tukevaa tarkempaa paikkatietoa. Lisäksi vaatimuksen kirjaaja ei tee riittävästi pohjatöitä tarkastaakseen onko liittymä edelleen epäillyn käytössä, millä verkko-operaattorilla se toimii ja miten tulkita televalvontatiedoista saatuja numeroita.

Yleisesti on todettava, että tutkittavana olevan rikoksen törkeysarvostelun tulee poliisissa olla perusteltu, sillä käytännössä salaiset tiedonhankintakeinot edellyttävät usean tunnusmerkistön osalta törkeää tekemuotoa. Tämän johdosta on kiinnitettävä erityistä huomiota sen perustelemiseen, minkä vuoksi kyseinen rikosnimike on valikoitu ja minkä konkreettisten seikkojen nojalla kyseinen rikosnimike soveltuu puheena olevaan tapaukseen. Poliisihallitus on tarkentanut kantaansa asuntomurtojen selvittämiseen käytettävien keinojen osalta. Poliisihallitus toteaa näkemyksensä, että ko. rikoksissa kyse on lähes aina törkeästä varkaudesta; kyseessä on perusoikeudellisesti vahvasti suojatun oikeuden eli kotirauhan ja yksityisyyden suojan rikkomisesta ja tuolla teolla asianomistajalle aiheutetusta merkittävästä kärsimyksestä rahallisen menetyksen suuruudesta huolimatta.

Poliisihallitus on aiemmasta poiketen myös tarkentanut kantaansa mitä tulee lain edellyttämään teknisen kuuntelun vaatimukseen / päätökseen kirjattavaan tilaan tai muuhun paikkaan, johon kuuntelu kohdistuu. Pidättämiseen oikeutetun virkamiehen työn helpottamiseksi, suhteettoman käyttämättä jäävien päätösmäärien välttämiseksi sekä myös epäillyn oikeusturvan varmistamiseksi Poliisihallitus on katsonut riittäväksi tilan tai muun paikan kirjauksen Salpa-diaarille, ei välttämättä vaatimukselle / päätökselle. Poliisihallitus on poliisiyksiköille tuonut esiin, että keinon vaatimukset / päätökset eivät kuitenkaan saa muodostua avoimiksi valtakirjoiksi epäillyn tarkkailemisiksi.

Poliisihallitus on edelleen Salpa-järjestelmään tekemissään valvojamerkinnöissä ja antamassaan koulutuksessa täsmentänyt, että henkilön ollessa kateissa ja poliisi pitää ilmeisenä henkilön menehtyneen eikä Poliisilain 5:8,3 §:n kirjattu henkeä ja terveyttä uhkaavan vaaran torjuminen tule kyseeseen, että poliisin on mahdollista hakea tuomioistuimelta televalvontalupa Poliisilain 5:8,5 §:ään kirjatun kuolemansyyn selvittämisen perusteella.

Poliisihallituksen suunnitelman mukaisesta ja asian ajankohtaisuudesta johtuen tietolähdetoiminta on ollut poliisiyksiköissä, Poliisihallituksen lisäksi, eräänä pääpainopistealueena suoritetuissa tarkastuksissa. Tietolähdetoimintaa on tarkastettukin erilliselle alustalle tallennetusta dokumentaatiosta lähtien.

Poliisihallitus painottaa, että se on salaisia tiedonhankintakeinoja koskevassa laillisuusvalvonnassaan lähtenyt siitä, että vaikka etenkin salaisten telepakkokeinojen mekanismiin kuuluu olennaisesti tuomioistuimelta saatava lupa, voidaan laillisuusvalvonnallista kriittistäkin arviointia suorittaa salaisiin tiedonhankintavaatimuksiin siitä riippumatta, onko asiassa myönnetty lupa käräjäoikeudesta vai ei. Näin ollen yksin se, että yksittäisessä Salpa-asiassa tuomioistuin on myöntänyt vaaditun

luvan, ei poista tarvetta arvioida ja tarkastella poliisin tekemien vaatimusten edellytyksiä ja lainmukaisuutta.

Otsikkoasian lopuksi Poliisihallitus toteaa, että poliisiyksiköissä on esitetty kommentteja sekä kirjallisia päätelmiä siitä, että Poliisihallituksen tehdessä kirjallisen valvojamerkinnän Salpa-järjestelmään välitöntä tarvetta keinon uudelleen tarkastukseen ei poliisilaitoksilla olisi. Poliisihallitus on tarkastuskierroksillaan tuonut esiin, että sen järjestelmään tekemät tarkastukset eivät sulje pois poliisiyksiköiden valvontavastuuta. Useat kirjaukset ennen kaikkea diaarin liiteasiakirjoissa sekä tehdyistä kirjauksista johtuvat toimenpiteet (mm. kuuntelukiellot / ylimääräisen tiedon käyttö) jäävät edelleen poliisiyksiköiden suoritettaviksi.

4.2.3. Poliisihallituksen valtakunnallisessa yksikössä tekemät havainnot

Poliisihallitus suoritti laillisuustarkastukset kummassakin sen alaisessa valtakunnallisessa yksikössä. Tiedonhankintaa suoritettiin näistä keskusrikospoliisissa, mistä johtuen kertomuksessa käsitellään tiedonhankinta-asioita yksinomaan tämän toiminnassa. Poliisihallituksen viime vuosina vakiintuneesta laillisuustarkastussuunnitelmasta poiketen, suunnitelmaan oli kirjattu poikkeuksellisesti vain yksi tarkastuskerta johtuen poliisiylijohtajan tammikuussa määräämästä erillisestä kohdenneustusta laillisuustarkastuksesta (osana HEV-aluetta).

Epäkonventionaalisten tiedonhankintakeinojen (peitet toiminta, valeosto sekä valvottu läpilasku) sekä (ohjatun) tietolähdetoiminnan käyttö tulee pääsääntöisesti harkittavaksi joko vasta viimeisenä keinona törkeiden rikosten selvittämiseksi, kun muita keinoja ei enää ole ollut käytettävissä, tai aloitteena tutkinnan suuntaamiselle. Toimenpiteiden valmisteluvaiheen menettely jo sinällään karsii päätöksentekoprosessiin vietäviä tapauksia. Myönteisiinkin tapauksiin on sisällytetty rajoituksia, ehtoja ja erinäisiä huomioitavia asioita keinon käyttämiselle.

Yksikön laillisuustarkastussuunnitelma oli asianmukainen ja yksikön toiminnan luonne huomioiden, salaisten tiedonhankinta-asioiden valvonta omassa laillisuustarkastustoiminnassa on hyvällä tasolla ja sitä suoritetaan kattavasti.

4.3. Poliisiyksiköiden tekemät valvontahavainnot

Poliisiyksiköiden yhtenä keskeisenä tehtävänä on uskottavan oman laillisuusvalvonnan suorittaminen ja ylläpitäminen. Tähän kuuluu keskeisenä osana salaiseen tiedonhankintaan liittyvien toimenpiteiden valvonta. Poliisiyksiköissä laillisuusvalvontatarkastukset on pääsääntöisesti keskitetty oikeusyksiköiden tai erikseen laillisuusvalvontatyöhön nimettyjen henkilöiden tehtäväksi. Poliisiyksikön ohjaavana ja valvonnallisena apuna on käytetty Poliisihallituksen tapauskohtaisia Salpa-järjestelmään kirjaamia valvojamerkintöjä.

Suurin osa valvontahavainnoista on ollut "tiedoksi, ohjaus oikeaan menettelyyn"-havainnoita. Näiden tarkastushavaintojen kohdalla ei ole järjestetty erillistä seuranta, vaan toimenpiteiden kehittymistä on seurattu uusien tarkastusten yhteydessä. Joissakin tapauksissa on pyydetty selvitystä / täydennystä, jonka pohjalta on sitten annettu ohjausta oikeaan menettelyyn, mikäli siihen on selvitys- / täydennysesityksen perusteella ollut aihetta.

Keskusrikospoliisin teknisen tiedonhankinnan suorittamaa valvontaa ja opastusta yksittäisissä Salpa-asioissa pidetään poliisiyksiköissä hyvänä asiana. Salpa-päivystys valvoo telepakkokeinovaatimusten ja -vaatimusten sekä tiedonsaantipyyntöjen edellytyksiä ja sisältöä korjauttaen virheet ennen toimenpiteiden saattamista palveluntarjoajille. Lisäksi tietyissä kiireellisissä toimenpiteissä saatu opastus sekä ajoittainen välitön hoitaminen on koettu tärkeäksi. Vastaavasti myös teknisen

tarkkailun päivystys- ja varallaolojärjestelyt auttavat tutkinnanjohtajia operatiivisen toiminnan toteuttamisessa ja teknisessä toteutuksessa järjestelmässä. Poliisin tiedonhankinnan sujuvuuden ja lainmukaisen toiminnan varmistamiseksi toiminnot ovatkin tarkoituksenmukaisia.

Poliisin resurssien vähentyessä tekniikka on paljastavassa toiminnassa korvannut enenevässä määrin poliisin tavallista tarkkailutoimintaa. Teknisen tarkkailun välineistön lukumäärä on myös kasvanut. Teknisen tarkkailun käytössä tämä on johtanut kasvaviin laiteasennuksiin samalla tai pienemmällä henkilöstömäärällä. Tämä on osaltaan lisännyt laitteiden käyttöön ja käytön hallintaan sekä valvontaan liittyvä riskiä.

Vaikka pöytäkirjaamisen määräaika on asetusmuutoksella pidentynyt 30:stä 90 päivään, on aikarajan ylittäneitä pöytäkirjaamattomia diaareja alkanut jossain määrin ilmestymään. Vaatimusten / päätösten teonkuvauksissa esiintyy tapauksia, joissa jää epäselväksi, miksi pakkokeinon kohdetta on syytä epäillä rikoksesta. Jossain määrin on ilmennyt viiveitä suullisten kiirepäätösten kirjaamisessa Salpa-järjestelmään. Myös tuomioistuimelle tehtävien ilmoitusten tarkistamisen yhteydessä on käynyt ilmi viiveitä milloin asiasta on ilmoitettu epäillylle ja milloin tuomioistuimelle. Televalvonnissa, joissa vaaditaan epäillyn, asianomistajan, todistajan tai muun henkilön suostumus on havaittu edelleen puutteita suostumuksen kirjaamisessa (keneltä ja missä yhteydessä suostumus on saatu). Lisäksi on esiintynyt muutamia tapauksia joissa oikeusyksikkö on ohjannut tutkinnanjohtajaa ilmoittamaan epäillylle väärin käytetyn tiedonhankintakeinon käytön lopettamisesta.

Tietolähdetoiminnan osalta nousi esiin toiminnan organisointiin liittyvä riski jossa tietolähteen käsittelijöitä on mukana tutkimassa juttuja, joissa ainakin heidän oma ryhmänsä on tutkintavastuussa. Toiminnan organisoinnin osalta on eräissä poliisiyksiköissä tarkennettu ohjeistusta, jonka mukaan tutkinnanjohtaja huolehtii siitä, että käsittelijöillä ei ole sellaista suhdetta tutkittavaan juttuun, että joko tehtävä sekä / tai luottamus tehtävän asianmukaiseen hoitoon voisi vaarantua.

Teknisen seurannan päätökset ovat usein olleet puutteellisia siltä osin, että edellytyksiin ei ole riittävän selkeästi kirjattu, miten seurantaan otettu ajoneuvo oletettavasti liittyy tutkittavaan asiaan / epäiltyyn. Vastaavasti telepakkokeinoiniin jää ajoittain kirjaamatta, miten pakkokeinon kohteena oleva teleliittymä tai -pääte laite liittyy asiaan tai millä perusteella sen voitiin katsoa olevan epäillyn hallussa tai muuten oletettavasti käyttämä.

Poliisiyksiköiden tiedonhankintakeinojen valvontaa suorittavat henkilöt ovat tuoneet esiin, että Salpa-järjestelmään v. 2017 kehitetty valvojaraportti on erinomainen työkalu laillisuusvalvontaan. Siitä on helppo seuloa esiin muun muassa tarkastamatta jääneitä merkintöjä, tuomioistuimelle ilmoittamisia, pakkokeinomääriä yms. Peitetoimintaa tietoverkoissa eikä valeostoa yleisön saataville toimitetusta myyntitarjouksesta tosin vielä näy Salpa-järjestelmän valvojaraportin yhteenvedossa. Lisäksi em. tiedonhankintakeinojen käytöstä kirjattavia lomakkeita tulisi kehittää siten, että näiden yhteydessä tehtävät tiedonsuojauspäätökset perusteineen saataisiin selkeämmin erotettua toimivaltuuden suovasta tiedonhankintakeinosta. Kaiken kaikkiaan yksiköissä tuodaan toistuvasti esiin, että kaikkien salaiseen tiedonhankintaan liittyvien lomakkeiden laadinta ja hallinnointi tulisi keskittää Salpa-järjestelmään. Tämä edesauttaisi tehokasta ja tarkoituksenmukaista laillisuusvalvontaa.

Viimeisenä merkittävänä poliisiyksiköiden tekemänä havaintona voidaan mainita, että laillisuusvalvojen työskennellessä pääsääntöisesti (oikeusyksiköt aina) erillään operatiivisesta toiminnasta, vaadittavan rutiinin saavuttaminen valvontaan koetaan erittäin haastavaksi salaisten tiedonhankintakeinojen moninaisuus, säädösten sisältö sekä taktiset ja tekniset menetelmät huomioiden. Puutteita osaamisessa on havaittu erityisesti yleisjohtajavuoroissa työskentelevien parissa. Edellisestä johtuen, esim. Helsingin johtokeskuksen kaikki uudet salaiset tiedonhankintapäätökset on käyty laillisuusvalvontatarkastusten yhteydessä manuaalisesti läpi.

4.4. Laillisuusvalvonnallisesti merkitykselliset seikat

4.4.1. Oikeudellisten asioiden yksiköt (oikeusyksiköt)

Merkittävä toimenpide poliisihallinnon laillisuusvalvontatyöskentelyn tehostamiseksi oli perustaa vuoden 2014 alusta kuhunkin poliisiyksikköön operatiivisesta toiminnasta riippumattomat suoraan poliisipäällikön alaisuuteen sijoitetut oikeusyksiköt. Oikeusyksiköiden tehtävänä on erityisesti laillisuusvalvontatehtävien (ml. salaisen tiedonhankinnan käyttöön kohdistuva) suorittaminen poliisiyksikössä, joka edellyttää työjärjestyksessä / ohjesäännössä määriteltyä toimivaltaa sekä riippumattonta asemaa. Poliisiyksiköitä velvoittavia laillisuusvalvontaohjeiden mukaisia tehtäviä, jotka pääsääntöisesti on määrätty oikeusyksiköiden tehtäviksi, ovat mm. tarkastussuunnitelmien laatiminen ja raportointi, tiedonhankinnan ja tietojärjestelmien käytön valvonta, oman poliisilaitoksen laillisuusvalvonta ja laillisuusvalvontaprosessien ylläpito. Lisäksi oikeusyksiköillä on rooli esitutkintaprosessissa etenkin esitutkintaan liittyvänä laillisuusvalvojan sekä konsultoivana tahona muun muassa rikostutkinnassa.

Poliisihallitus voi yleisellä tasolla todeta, että oikeusyksiköiden toiminta on vakiintunut ja tehtäväkenttä selkiintynyt, joskin oikeusyksiköiden laajentuva tehtäväalue vie vääjäämättä aikaa tarkastustoiminnalta.

Oikeusyksiköt ovat Poliisihallituksen edustajien lisäksi edustettuina kuukausittaisissa verkostokokouksissa, joissa on tarkasteluvuonna käsitelty ajankohtaisia asioita.

4.4.2. Salaisten pakkokeinojen asiankäsittelyjärjestelmä (Salpa)

Vuoden 2017 Salpa-järjestelmän kehitystyö on pitänyt edelleen sisällään pääosin järjestelmäintegraatiota kolmen valtakunnallisen hankkeen, Poliisin VITJAn, oikeusministeriön tulevan AIPA-järjestelmän sekä pankkitiedustelujen sähköistämisen, välillä. Kahden ensiksi mainitun projektin aikataulun venyminen on vaikuttanut näiden ja Salpan väliseen integraatioon.

Teleosoitteen tai -päätelaitteen yksilöintitietojen hankkimiseen tarkoitetut lomakkeet otettiin koe-käyttöön tarkastusvuoden loppupuolella ja varsinaiseen operatiiviseen käyttöön vuoden 2018 alusta. Edelleen Salpa-järjestelmän ja ajoneuvotietojärjestelmän välille on rakennettu automaattinen kyselyrajapinta.

Järjestelmään lisättiin vuoden lopulla telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkiminen ja yksinomaan myynti-ilmoituksen perusteella tehtävää valeostoa sekä tietoverkossa tapahtuvaa peitetoimintaa koskevat lomakkeet. Valtakunnalliseen käyttöön lomakkeet otettiin lyhyen pilotointijakson päätyttyä vuoden lopulla 2017.

Telekuuntelun ja -valvonnan vaatimus- ja päätöslomakkeille on tehty muutos selkiyttämään liittymän / päätelaitteen haltijan ja rikoksesta epäillyn välisen yhteyden mahdollisen epäselvyyden poistamiseksi.

Laillisuusvalvonnan ja loppukäyttäjien raportointi-, analyysi- ja laillisuusvalvontatyökalun pilottikäyttö otettiin käyttöön juuri ennen vuoden loppua 2016 ja raportointivuonna 2017 se laajennettiin valtakunnalliseen käyttöön.

4.4.3. Poliisihallituksen Salpa-määräys

Poliisihallituksen neljäs määräysversio salaisen tiedonhankinnan järjestämisestä, käytöstä ja valvonnasta (POL-2014-3305), jossa tarkennettiin useita eri asiakohtia, saatettiin voimaan 1.5.2014.

Salpa-määräyksessä on alusta lähtien määrätty salaisen tiedonhankinnan valvonta- ja raportointivelvoitteista ja yhtenäistetty valvonnan toteuttamista. Edellisversioiden tapaan, tiedonhankintaa koskevan määräyksen tavoitteena on yhdenmukaistaa poliisilain (2011/872) ja pakkokeinolain (2011/806) nojalla tapahtuva tiedonsaantioikeuden, salaisten tiedonhankinta- ja pakkokeinojen käyttö, valvonta ja raportointi. Määräyksen tavoitteena on myös salaiseen tiedonhankintaan liittyvien toimenpiteiden laillisuuden varmistaminen. Lisäksi tavoitteena on yhdenmukaistaa poliisin salaiseen tiedonhankintaan käytettävien menetelmien ja laitteiden hankinta, niiden käyttö ja koulutus. Määräyksessä mainittuja tiedonhankinnan periaatteita toteutetaan myös tiedonhankinnassa tietoverkoista.

Toiminnalliset tarpeet luovat määräykseen, joka on pääosin riittävän kattava ja ajantasainen, paineita muutoksiin. Määräyksen ajantasaistamista vaativia sekä tarpeita että jo muodostuneita toimintamalleja on tämän voimassaoloajan syntynyt, mistä johtuen ajantasaistamiseen tähtäävät toimenpiteet on aloitettu vuonna 2017. Kommenteille uusi luonnos on tarkoitus saada alkuvuodesta 2018.

Salpa-määräyksen julkisuutta koskeva asia on ollut Korkeimman hallinto-oikeuden käsittelyssä. Oikeuden päätökset 28.9.2016 (2216/1/15 ja 62/1/15) olivat poliisihallinnon näkemyksen mukaisia tietolähdetoiminnan osalta, eikä Poliisihallitus ole joutunut sittemmin ryhtymään enempiin toimenpiteisiin. Mainittakoon, että Salpa-määräystä ajantasaistetaan ko. ratkaisun pohjalta siten, että tietolähdetoiminnasta laadittaneen oma salassa pidettävä määräyksensä tai liitteensä.

4.4.4. Salaisen tiedonhankinnan seurantaryhmä

Valtioneuvoston asetuksessa mainitun Poliisihallituksen asettaman seurantaryhmän tehtävä koskee kaikkien salaisen tiedonhankinnan toimivaltuuksien käytön seurantaa.

Poikkihallinnollisen seurantaryhmän tehtävänä on toiminnan, yhteistyön ja koulutuksen seuranta; toiminnassa ja yhteistyössä havaittujen tai laillisuusvalvonnan kannalta tärkeiden seikkojen käsitteleminen ja raportointi Poliisihallitukselle; kehittämis ehdotusten tekeminen sekä eduskunnan oikeusasiamiehelle annettavien kertomusten valmistelun yhteensovittaminen.

Seurantaryhmä on kokoontunut tarkasteluvuonna neljä kertaa käsitellen seuraavia aiheita: televalvonnan edellytyksistä ja rajanvedosta kuolemansyyn tutkimintaan, koulutustarpeista netissä tapahtuvaan valeosto- ja peitetoimintaan, netin pikaviestipalvelut, salaisten tiedonhankintakeinojen ohjeistuksen päivittäminen, valmisteilla olevan tiedustelulain vaikutuksista ja rajapinnoista ns. perinteiseen salaiseen tiedonhankintaan sekä muita ajankohtaisia asioita.

4.4.5. Koulutus-, ohjaus- ja selvitystoiminta

4.4.5.1. Koulutus

Poliisin valtakunnallinen telepakkokeinokoulutus perustuu pääosin Poliisiammattikorkeakoululla järjestettäviin valtakunnallisiin kursseihin. Sidosryhmistä joillakin kursseilla on ollut edustus myös tullilta ja rajavartiolaitokselta. Valtakunnallinen telepakkokeinokoulutus on poliisin ammattitaitoa syventävää ammatillista täydennyskoulutusta, jota Poliisiammattikorkeakoulu suunnittelee ja to-

teuttaa yhteistyössä keskusrikospoliisin sekä paikallispoliisin kanssa. Vuonna 2017 Poliisiammattikorkeakoulu suunnitteli ja toteutti yhdessä Itä-Suomen poliisilaitoksen kanssa kahden päivän mittaisen, lähinnä poliisin tiedonsaantioikeuksien käyttöön liittyvän koulutuksen. Kurssille osallistui yhteensä 24 opiskelijaa.

Keskusrikospoliisi ja Poliisiammattikorkeakoulu suunnittelivat syksyllä 2017 poliisin tiedonsaanti-pyyntöihin, telepakkokeinoihin sekä tekniseen tarkkailuun liittyvän päällystölle suunnatun kurssin. Kurssille osallistui yhteensä 16 opiskelijaa. Kurssi oli jaettu kahteen osaan, jonka ensimmäinen osio toteutettiin marraskuussa 2017 ja toinen tammikuussa 2018. Käyttäjiltä saadun palautteen perusteella poliisihallinnossa olisi tarve varsinkin päällystön peruskoulutuksen lisäämiselle.

Poliisiammattikorkeakoululla järjestettiin joulukuussa 2017 edellisvuosien tapaan telepakkokeinoseminaari, johon osallistui yhteensä noin 100 henkilöä poliisista, tullista ja rajavartiolaitokselta. Koulutuksen sisällön tuottamisesta vastasi keskusrikospoliisi.

Poliisiammattikorkeakoulu vastaa osaltaan eri tutkintotasojen peruskoulutuksesta, mikä liittyy poliisin salaisiin tiedonhankintakeinoihin sekä poliisin tiedonsaantioikeuteen. Poliisin AMK-koulutuksessa hyödynnetään mm. erillistä Salpa-koulutuspalvelinta. YAMK-koulutuksessa ja ali-päällystön erikoistumisopinnoissa on mahdollista hyödyntää Salpa-järjestelmän tuotantokannan yhteydessä olevaa harjoitusrekisteriä.

Telepakkokeinojen entistä teknisemmästä luonteesta sekä uusista käyttäjistä ja järjestelmistä jhtuen, alaa koskeva koulutustarve pysyy edelleen korkealla. Keskusrikospoliisi on jatkanut vuonna 2017 niitä toimia, joilla parannetaan Poliisiammattikorkeakoulun valmiuksia antaa eri tutkintotasoille peruskoulutusta. Tätä on edistetty hankkimalla Poliisiammattikorkeakoululle erillinen Salpa-koulutuspalvelin, jonka Salpa-ympäristö on asennettu keskusrikospoliisin toimesta. Järjestelmä on otettu käyttöön vuoden 2017 aikana, mutta siinä on ollut jonkin verran teknisiä ongelmia, joita kakkia ei saatu ratkaistua vuoden aikana. Järjestelmän käytön teknisenä tukena on hyödynnetty pääosin keskusrikospoliisia. Salpa-koulutuspalvelin tullaan siirtämään Poliisiammattikorkeakoululta muihin tiloihin vuoden 2018 aikana.

Helmikuussa 2017 järjestelmässä otettiin käyttöön uusia ominaisuuksia jonka yhteydessä koulutettiin kaikkien poliisiyksiköiden, Tullin ja Rajavartiolaitoksen kouluttajia, jotka edelleen kouluttivat omien yksiköidensä henkilöstöä. Uusien ominaisuuksien myötä laadittiin uusi ohjeistus sekä keskitettiin päivittäiseen neuvonnan antamiseen uusien ominaisuuksien käytössä. Televiestintäyksikkö on pitänyt päivän koulutuksen Lounais-Suomen poliisilaitokselle tiedonsaantioikeuksista marraskuussa 2017.

Keskusrikospoliisin tarkkailuysikön koulutuksen hyväksytyn suorittamisen perusteella poliisimiehelle muodostuu oikeus käyttää koulutuksen saamiinsa teknisen tarkkailun laitteisiin. Kyseisenlaisen teknisen tarkkailun asentajien peruskurssi järjestettiin keskusrikospoliisin toimesta vuoden 2017 aikana kuten myös jatkokurssi. Tarkkailuysikkö järjesti edelleen teknisen tarkkailun koulutusta tutkinnanjohtajille viikon mittaisella kurssilla yhteistyössä Poliisiammattikorkeakoulun kanssa vuoden 2017 loppupuolella (kurssi jatkui tammikuussa 2018). Myös uusiin laitteisiin ja menetelmiin annettiin erityiskoulutusta keskusrikospoliisin asentajille syyskuussa järjestetyillä koulutuspäivillä. Edellisten lisäksi keskusrikospoliisin tarkkailuysikön toimesta osallistuttiin kesällä 2017 poliisin Salpa-käsikirjan päivittämiseen, sekä päällystölle suunnattuun Stekpov-koulutukseen.

Valtakunnallisen koulutuksen lisäksi Salpa-koulutusta on annettu yleisjohtajille, poliisiyksiköiden sisäisillä koulutuspäivillä, rikostorjuntasektoreilla ja keskitetyn- ja paljastavan toiminnan yksiköissä sekä niille joiden järjestelmän käyttö on ollut vähäistä.

4.4.5.2. Salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu pidättämiseen oikeutettu virkamies (Stekpov) -koulutus

Lainsäädännön kokonaisuudistuksessa otettiin käyttöön uusi päätöksentekotasotaso, josta käytetään nimitystä salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu pidättämiseen oikeutettu virkamies. Poliisilain 5 luvun ja pakkokeinolain 10 luvun tietyt tiedonhankintakeinot edellyttävät päätöstasoltaan, että määrättynä oleva erityisen koulutuksen omaava henkilö on tehnyt päätöksen ko. keinon osalta. Edellisen johdosta Poliisihallitus on antanut poliisiyksiköille joulukuussa 2013 mm. Stekpov-koulutusmääräyksen.

Stekpov-koulutustilaisuuksia on tarkasteluvuonna järjestetty yksi kappale. Koulutus sujuu rutiinilla Poliisiammattikorkeakoulun hoitaessa hallinnollisen puolen sekä ilmoittautumiset ym. kirjaamiset. Koulutus järjestetään keskusrikospoliisissa, jossa myös suurin osa luennoitsijoista työskentelee. Varsinaisen Stekpov-koulutuksen lisäksi keväälle 2017 järjestettiin neuvottelupäivät Stekpov-koulutetuille. Päivillä keskusteltiin kentän näkökulmasta ongelmallisiksi koetuista kysymyksistä, jonka tuloksena laadittiin mm. kirje verkkoympäristössä tapahtuvasta tiedonhankinnasta (kts. 4.4.5.4).

4.4.5.3. Eduskunnan oikeusasiamiehen pyyntö

Poliisihallituksen poliisiyksiköihin suuntautuneessa laillisuusvalvonnassa tulee vuosittain, kuten myös tarkasteluvuonna 2017 esille muutama tapaus, jossa telepakkokeinoja on haettu ja se on myönnetty sellaisen rikoksen selvittämiseen, johon lain mukaan ei ole mahdollista myöntää kyseistä lupaa. Eduskunnan oikeusasiamies on katsonut tärkeäksi, että tällaisissa tapauksissa ja mahdollisesti muissa ilmeisen lainvastaisilta näyttävissä tapauksissa laillisuusvalvonnallisten toimenpiteiden tarve arvioidaan myös tuomioistuimen menettelyn osalta. Tämän vuoksi oikeusasiamies on pyytänyt kirjeellään (EOAK/2122/2016, 10.6.2016) saada Poliisihallitukselta tiedon tällaisen tilanteen havaitessaan.

Poliisihallituksen laillisuusvalvonta toimitti tammikuussa 2018 eduskunnan oikeusasiamiehelle, salaisiin tiedonhankintakeinoihin vuonna 2017 suorittamiensa tarkastusten yhteydessä havaitsemansa neljä tuomioistuimen poliisiyksiköiden Salpa-järjestelmään kirjaaman vaatimuksen perusteella myöntämää lupaa, joihin Poliisihallituksen käsityksen mukaan ko. lupaa ei lain mukaan olisi ollut mahdollista myöntää. Lisäksi Poliisihallitus saattoi eduskunnan oikeusasiamiehen tietoon yhden yksittäisen ja yhden yleisen tuomioistuinten menettelyyn liittyvän epäkohdan.

4.4.5.4. Verkkoympäristössä tapahtuva tiedonhankinta

Poliisin toiminta verkkoympäristössä on lisääntynyt viime vuosina sen muodostuessa yhä tärkeämmäksi foorumiksi sekä näkyvän ennalta estävän poliisitoiminnan että rikosten paljastamiseen ja selvittämiseen liittyvän tiedonhankinnan näkökulmasta. Samalla käytännön toiminnassa on ilmennyt tulkintaongelmia ja epätietoisuutta muun muassa verkossa tapahtuvan yleisvalvonnan sekä poliisi- ja pakkokeinolaissa säädeltyn tarkkailua ja suunnitelmallista tarkkailua koskevien toimivaltuuksien rajapinnoista. Kysymyksiä on herättänyt niin ikään poliisi- ja pakkokeinolaissa säädeltyn tiedonhankinnan suojaamista koskevien säännöksiin soveltuminen käytettäväksi yleisvalvonnan tai tarkkailun suojaamiseen. Edellä oleviin kysymyksiin on Poliisihallituksessa reagoitu poliisiyksiköille toimitetulla kirjeellä (POL-2017-11225, 16.6.2017).

4.4.6. Ongelmat / kehittämistarpeet

Salaisten tiedonhankintakeinon käyttämisestä ilmoittamisesta on säädetty poliisilain 5:58 §:ssä ja pakkokeinolain 10:60 §:ssä. Tutkinnanjohtajilta saadun palautteen perusteella kirjallinen ilmoitusvelvollisuus on edelleen haitannut muutamien tiedonhankintakeinojen käyttöä. Vuonna 2014 voimaan saatetun poliisi- ja pakkokeinolaissa laajennetun ilmoitusvelvollisuuden vuoksi, ammatti- ja taparikolliset ovat oppineet poliisin salaisten tiedonhankintakeinojen tekniset ja tekniset menetelmät paremmin.

Hallinnon alalla on edelleen kehittämistä salaisten tiedonhankintakeinojen, etenkin teknisen tarkkailun, prosessin ja käytännön työn ymmärtämisessä. Tarkasta sääntelystä huolimatta lainsäädännössä on edelleen paljon tulkintaa vaativia kohtia, joihin ei ole löydetävissä suoraa ja yksiselitteistä vastausta.

Lainsäädäntö ja lain esityöt erottavat selkeästi suoraan rikoksesta epäiltyyn ja erillisiin tiloihin kohdistuvat tekniset kuuntelut / katselut toisistaan. Suoraan rikoksesta epäiltyyn ja esimerkiksi hänen julkisella paikalla käymäänsä keskusteluun kohdistettavassa teknisessä kuuntelussa kuuntelun kohteesta ei ole epäselvyyttä. Nykyinen merkitsemiskäytäntö johtaa tilanteeseen, jossa esim. rikoksesta epäillyn käydessä saman päivän aikana useissa tiloissa tai muissa paikoissa jonka käyttämisestä keskusteluista tarkkailijat tavoittelevat tallenteita, laaditaan useita erillisiä teknisen kuuntelun päätöksiä. Em. tapaukset on perusteltua erottaa Salpa-järjestelmän kirjaamiskäytännöillä selkeästi puhtaasti tiloihin toteutetuista teknisistä tarkkailuista. Käytännön muuttaminen olisi perusteltua myös tiloihin kohdistettavien teknisten kuunteluiden korkeamman näyttökynnyksen (oleskelun tai käymisen todennäköisyys) olemassaolon selventämiseksi jo päätöstä laadittaessa. Poliisihallitus on 2017 tarkentanut kantaansa kyseisten keinojen käytön valvonnassa (kts. 4.2.2.).

Pakkokeinolaissa säädettyjä pakkokeinojen käytön edellytysrikkoksia mm. telekuuntelun osalta tulisi tarkastella ja kyseisen keinon käytön rikosnimikelistaukseen tulisi harkita lisättäväksi mm. törkeä pahoinpitely ja törkeä ampuma-aserikos. Törkeä pahoinpitely on vakava terveyteen kohdistunut rikos jolla voidaan aiheuttaa vakaviakin pysyviä vammoja. Sen selvittämisen tresssi on korkea, ja siksi sen tutkinnassa tulisi olla riittävät keinot käytössä. Yhä useammin törkeät pahoinpitelyt liittyvät mm. järjestäytyneen rikollisuuden toteuttamiin kostotoimiin tai velanperintään. Törkeissä ampuma-aserikoksissa on useasti kyse sarjatuliaseista, joiden pois saaminen laittomilta markkinoilta on yleisen turvallisuuden kannalta tärkeää. Näitä aseita liikkuu usein järjestäytyneen rikollisuuden piirissä.

Salaisten tiedonhankintakeinojen yhteydessä, etenkin teknisessä kuuntelussa, tallentuu usein muuta kuin epäillyltä saatua tietoa. Mikäli sinänsä laillisesti saatu tieto saadaan muulta kuin päätökseen kirjatulta epäillyltä ja koskee samaa rikosta kuin mitä varten päätös on annettu, ei tätä voi luokitella PolL 5:53 § tai PKL 10:55 § mukaiseksi ylimääräiseksi tiedoksi. Poliisihallituksen laillisuusvalvonta on säättämättömään tilanteeseen perehdyttyään todennut, että ko. tiedon lähde tulee kirjata jälkikäteen Salpa-järjestelmään ja tämä tieto voidaan, sen alkuperä tarkoin kirjattuna, toimittaa jutun syyttäjälle sen arvioimiseksi, voidaanko tietoa käyttää rikosasian todisteena.

Vuonna 2014 julkaistu Salpa-käsikirja on havaittu hyödylliseksi apuvälineeksi tutkinnanjohtajien keskuudessa. Käsikirjan päivitys tulisi saada päätökseen. Tällä hetkellä käsikirjassa on vanhentunutta kirjauksia, joskin joitakin yksittäisiä korjauksia on jo suoritettu.

Teknisen tarkkailun osa-alueella materiaalin käsittely ei tallennu tällä hetkellä kootusti mihinkään järjestelmään teknisen katselun ja erityisesti teknisen kuuntelun osalta. Erityisesti tälle olisi tarve, jotta tutkinnanjohtaja kykenisi teettämään ja valvomaan materiaalin käsittelystä lain edellyttämät toimet. Tähän pyritään hakemaan vuoden 2018 aikana parannusta järjestelmätasolla.

Johtokeskuksissa, etenkin Helsingissä, tehtyjen salaisten tiedonhankintakeinojen tarkastaminen on ongelmallista. Helsingin poliisilaitoksen ulkopuolelle siirtyneitä päätöksiä ei poliisilaitoksella kyetä

Salpa-järjestelmässä enää tarkastamaan, asian käsittelyn siirryttyä muiden poliisilaitosten hoidettavaksi. Lisäksi johtokeskuksissa kirjattujen päätösten edellytysten kirjaukset ovat ajoittain puutteellisia. Helsingin poliisilaitoksen oikeusyksikkö onkin jo asiaan kiinnittänyt huomiota ja kohdentanut tarkastuksiaan johtokeskuksissa tehtyjen pakkokeinojen edellytyksiin ja perusteisiin.

Salpa-järjestelmään on vuoden 2016 lopulla tehty kyselytoiminnon kehitystyötä, jonka puuttuminen on asettanut merkittävän haasteen sekä tutkinnanjohtajien että poliisiyksiköiden oikeusyksiköiden suorittaman valvontatyön asianmukaiselle hoitamiselle. Toiminto mahdollistaa kattavien listausten ajon Excel-taulukko muodossa monipuolisin kyselyominaisuuksin. Toiminto on ollut pilotointikäytössä ja on otettu valtakunnallisesti käyttöön alkuvuonna 2017.

5. Lopuksi

Tämän selvityksen alkuosassa käsitellyissä salaisen tiedonhankinnan määrällisissä tiedoissa on tarkasteluvuonna yleisesti todettuna vuosittaista normaalia vaihtelua eri keinojen käytössä. Salaisia tiedonhankintakeinoja pidetään poliisissa edelleen tärkeinä rikosten selvittämisessä, estämisessä ja paljastamisessa.

Poliisihallituksen vuonna 2017 suorittamien laillisuustarkastuskäyntien yhteydessä käytiin läpi poliisiyksiköissä Salpa-järjestelmään etätarkastusten tuloksena tehtyjä laillisuusvalvontahavaintoja sekä erityisesti poliisiyksikön salaisten tiedonhankintakeinojen käytön ja valvonnan organisointia, prosesseja ja vastuita. Voidaan todeta, että Salpa-valvonnan toteuttamiseen osoitetuissa resursseissa on edelleen yksikkökohtaisia eroja joskin valvontamenettelyt ovat yhtenäistyneet. Salpa-järjestelmän käyttöön liittyviä etenkin teknisiä osaamisvajeita on edelleen havaittavissa. Keskitetty Salpa-järjestelmä on todettu hyväksi, ja erityisesti hakuominaisuuksien lisääntyminen, on parantanut poliisiyksiköiden oikeudellisten yksiköiden suorittamaa salaisiin tiedonhankintakeinoin kohdistuvaa valvontaa.

Salaiset tiedonhankintakeinot ovat jo vuosia olleet niin poliisin sisäisen kuin ulkopuolisenkin laillisuusvalvonnan säännönmukaisina erityisinä painopistealueina. Tämä johtuu niiden luonteesta; niillä kajotaan yksityisyyden suojaan, joka on kansalaisen keskeinen perusoikeus, eikä kohdehenkilö tiedä toiminnasta pääsääntöisesti kuin vasta jälkikäteen. Viime vuosien tarkastushavaintona voidaan todeta, että tiedonhankintakirjausmenettely on yhdenmukaistunut ja on nykyisellään vähintään hyvällä tasolla.

Helsingin huumepoliisin entinen päällikkö Jari Aarnio on saanut ankarat tuomiot törkeistä rikoksista Helsingin käräjäoikeudessa. Paraikaa käynnissä olevan hovioikeusmenettelynkin yhtenä kohteena on ollut salaisten tiedonhankintakeinojen käyttö, joihin turvautumista onkin jo täsmennetty vuosien varrella lakimuutoksien sekä sisäisin määräyksin rikosjutusta huolimatta. Tässä mielessä saatu käräjäoikeuden tuomio ei merkittävyystään huolimatta ole muodostanut sen paremmin alku- kuin päätepidettäkään poliisin salaisiin tiedonhankintakeinoin kohdistuvalle valvonnalle.

Liite: Kertomuksen salassa pidettävä osio (2 s.), suojaustaso III